

คู่มือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้

นวัตกรรม

การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

"สงขลา" สู่จังหวัดจัดการตนเอง

สารบัญ

	หน้า
● นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น	4
ก้าวต่อไปของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา	
● สร้างคน สร้างโอกาส...สู่การเรียนรู้และปรับตัว	8
● สถานการณ์และข้อค้นพบจากการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน	12
● หนุนเสริมทางวิชาการกับการส่งต่อโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน	19
● กลไกครอบครัวต้นภู่นวัตกรรมจัดการเรียนรู้จังหวัดสงขลา	23
• โครงการพื้นที่เรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพสู่คุณภาพชีวิตอำเภอสะเดา	32
• โครงการพัฒนากลไกการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	38
• โครงการเสริมความเข้มแข็งนวัตกรชาวบ้านบางกล่ำจังหวัดสงขลา	48
• โครงการพัฒนาอาชีพบนฐานความหลากหลายชีวภาพ	50
และภูมิปัญญาชุมชนบ้านม้ายะ	
• โครงการพัฒนา "Food & Souvenir HUB" เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก	52
กรณีกลุ่มแรงงานนอกระบบ จังหวัดสงขลา	
● สงขลาขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout	54
ด้วย "กลไกภาคประชาสังคม"	

นวัตกรรม

การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

ก้าวต่อไปของการสร้างความเสมอภาค
ทางการศึกษา

นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ก้าวต่อไปของการสร้างความเสมอภาค ทางการศึกษา

ดร.ไกรยส ภัทราวาท

ผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

หนึ่งในปัญหาใหญ่ที่สุดของประเทศไทยคือ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่เชื่อมโยงไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ และปัญหาความยากจนข้ามชั่วรุ่นที่อยู่เคียงคู่สังคมไทยมาหลายชั่วอายุคน กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จึงถูกจัดตั้งขึ้นตามมาตรา 54 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำหนดให้คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา (กอปศ.) เป็นผู้ร่างกฎหมายขึ้นให้เป็นกลไกอิสระเพื่อกระตุ้นให้เกิดการปฏิรูปเชิงระบบที่จะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ผ่านการทำงานร่วมกับกลไกที่มีอยู่แล้วทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมทั้งเหนี่ยวนำหน่วยงานทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และเอกชนให้เข้ามาร่วมกันเป็นเจ้าของ และร่วมกันลงมือสร้างเสริมความเสมอภาคทางการศึกษากันอย่างยั่งยืนตามแนวคิดปวงชนเพื่อการศึกษาเพื่อการศึกษาเพื่อปวงชน (All for Education for Education for All)

วัตถุประสงค์การดำเนินงานที่สำคัญของ กสศ. ตาม พรบ.กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ.2561 มุ่งเน้นให้ กสศ. สนับสนุนการทำงานของหน่วยงาน และเครือข่ายทุกภาคส่วน ให้เข้ามาร่วมกันสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมทั้งเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐเป็นผู้จัดสรรงบประมาณให้กองทุน รวมทั้งมีการส่งเสริมแรงจูงใจทางภาษีให้ประชาชนและภาคเอกชนบริจาคเงินสนับสนุนภารกิจดังกล่าวของ กสศ. โดยให้ กสศ. มีการบริหารงานที่เป็นอิสระ ภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรี โดยมีเป้าหมายสำคัญในระยะยาวตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 คือ การทำให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ขจัดปัญหาความยากจนข้ามชั่วรุ่น ผ่านความเสมอภาคทางการศึกษา และการยกระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคนไทยตามขีดความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ

ปัจจุบัน กสศ. ดำเนินงานภายใต้แผนกลยุทธ์ กสศ. ปี 2568-2570 ภายใต้วิสัยทัศน์ “เด็ก เยาวชน และประชาชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาสทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษา และการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้เต็มตามศักยภาพ” โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่ยั่งยืน (Catalyst for Sustainable System Change) ใน 3 ด้านคือ 1) เกิดหลักประกันการเข้าถึง โอกาสการศึกษาและการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพสำหรับเด็กเยาวชนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส (G1) 2) เกิดต้นแบบการจัดการศึกษาการเรียนรู้ที่มีทางเลือกและยืดหยุ่นอย่างมีคุณภาพ (G2) และ 3) ทุกส่วนร่วมเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (G3) เพื่อช่วยเหลือ กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือด้อยโอกาส นับตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยแรงงาน ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา เพื่อบรรเทาความยากจนอันเป็นรากเหง้าของปัญหาอื่น ๆ ซึ่งหาก แก้ไม่ได้ ปัญหานี้จะส่งทอดวนเวียนข้ามรุ่น เพราะมีกลุ่มคนที่เข้าไม่ถึงการศึกษา หรือได้รับการศึกษา ที่มีคุณภาพต่างกัน

ทั้งนี้ กสศ. มีความเชื่อว่า “ความเสมอภาคทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต” คือ พื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้คนไทยก้าวพ้นจากความยากจนข้ามชั่วรุ่น ซึ่งหากคนไทยหลายล้านชีวิต ก้าวออกจากกับดักความยากจนได้ ประเทศไทยก็จะสามารถก้าวออกจากกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ที่เรติดอยู่มาตั้งแต่ปี 2519 ได้ในที่สุด อย่างไรก็ดี กสศ. เป็นหน่วยงานเล็ก ๆ การแก้ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำที่มีรากเหง้ายาวนานหลายทศวรรษ ถือเป็นปัญหาใหญ่ที่ กสศ. ไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง ด้วยเหตุนี้ กสศ. จึงพยายามดึงความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเอกชน เข้ามาช่วยกันแก้ปัญหาสำคัญของประเทศให้มีความก้าวหน้าอย่างเป็นรูปธรรม และยั่งยืน

สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาของ กสศ. จะร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในการใช้ “ข้อมูล” “ความรู้” และ “การทดลองนวัตกรรม” เพื่อสนับสนุนการขยายผลเชิงนโยบาย ครอบคลุม กลุ่มเป้าหมายตั้งแต่เด็กปฐมวัย เด็กในระบอบนอกระบบ ระดับอาชีวศึกษา ระดับปริญญาตรี รวมถึง แรงงานนอกระบบ คนว่างงาน ผู้สูงอายุ คนพิการ โดยระดับความช่วยเหลือจะแตกต่างกันไป ตามลำดับความสำคัญ เช่น เด็กยากจนพิเศษและกลุ่มเสี่ยงที่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา ถือเป็นกลุ่มที่ได้รับความช่วยเหลือเร่งด่วน เป็นต้น

ส่วนกลุ่มเยาวชนและแรงงานนอกระบบ กสศ. ได้จัดทำโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน มาตั้งแต่ปี 2562 จนถึงปัจจุบัน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาคน ในการขับเคลื่อนประเทศ และสร้างความสามารถในการแข่งขัน เพราะฉะนั้นหากเราสามารถทำให้

เด็กเยาวชนและแรงงานนอกระบบเหล่านี้กลับมามีพลังอยากจะสร้างสรรค์สิ่งที่ดี ๆ สิ่งที่เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ สิ่งที่เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับชุมชน ให้กับจังหวัด ให้กับสังคมไทยได้น่าจะเป็นเรื่องดี แต่กลุ่มเหล่านี้ทำโดยลำพังไม่ได้ เพราะต้องการกลไกและแรงหนุนเสริมที่สำคัญในระดับพื้นที่ที่นำไปสู่การส่งเสริมโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้ได้

การสร้างเสริมความเสมอภาคให้ทุกคนเข้าถึงการเรียนรู้หรือการศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศไทย ปัจจุบัน กสศ. ตระหนักดีว่า นอกเหนือไปจากพัฒนาโครงการต่างๆ ในการส่งเสริมสนับสนุนเด็กเยาวชนให้หลุดพ้นจากความยากจนข้ามชั่วรุ่น และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่อยู่คู่สังคมไทยมายาวนานให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ ต้องอาศัยการสร้างภาคีเครือข่ายพันธมิตรจากทุกภาคส่วน และความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กร จากภาครัฐและภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ

ดังนั้น กสศ. มุ่งให้เกิดการพัฒนา “ตัวแบบ” ที่เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ในมิติต่าง ๆ ที่สามารถนำไปขยายผลได้ หรือแม้กระทั่งเป็น “ตัวแบบ” ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับประเด็นเหล่านี้นำไปขยายผลต่อไปในอนาคต

สร้างคน สร้างโอกาส
สู่การเรียนรู้
และปรับตัว

สร้างคน สร้างโอกาส... สู่การเรียนรู้และปรับตัว

ดร.กฤษณพงศ์ กีรติกร

ประธานอนุกรรมการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ
และพัฒนาเยาวชนและแรงงานนอกระบบ กสศ.

การพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ให้กับประชากรวัยแรงงานของไทย โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบทำได้ในหลายมิติ ผ่านการพัฒนาทักษะวิชาการ วิชาชีพ และวิชาชีพชีวิต ซึ่งก็คือ “การเรียนรู้และปรับตัว” ที่เป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ซึ่งกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เชื่อว่าการเรียนรู้และปรับตัว ด้วยการสร้างการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นรูปแบบต่าง ๆ อย่างสอดคล้องเหมาะสม และตอบโจทย์บริบทชีวิตคนทุกช่วงวัย รวมถึง “การส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้สำหรับประชากรวัยแรงงาน” เป็นการลงทุนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต

ประเทศไทยมีแรงงานนอกระบบในสัดส่วนที่มากกว่าแรงงานในระบบที่ได้รับการดูแลจากรัฐ ขณะที่โลกปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงเรื่องอาชีพอย่างรวดเร็ว มีการนำเทคโนโลยีมาใช้กับอาชีพต่าง ๆ รวมถึงสถานประกอบการล้วนต้องการแรงงานที่มีทักษะใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ดังนั้นสิ่งที่ชวนคิดทบทวนคือ ประชากรจำนวนไม่น้อยศึกษาเรียนรู้ตั้งแต่เด็ก จนถึงช่วงอายุ 20 ต้น ๆ และเริ่มทำงานจนกระทั่งอายุ 60 ปี แต่ในช่วงอายุระหว่าง 20 - 60 ปีนั้น เราสอนคนให้ทำงานเป็นหาเงินได้ แต่เราอาจจะไม่ได้สร้างคนให้มีทักษะพร้อมที่จะเรียนรู้ ปรับตัว เพื่อรับมือกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ของโลกที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย อีกทั้งสิ่งที่น่าเป็นห่วงคือ เรายังไม่ได้เตรียมคนของเราให้มีศักยภาพและความพร้อมสำหรับการดำรงชีวิตต่อไปอีก 20 ปีหลังเกษียณเลยด้วยซ้ำ ดังนั้น คนจำนวนไม่น้อยที่เข้าสู่วัยสูงอายุจึงเสี่ยงต่อการขาดรายได้ และหมดตัวในบั้นปลายชีวิต

ดังนั้น “การเรียนรู้และปรับตัว” จึงต้องทำตั้งแต่อ่อนอายุ 50 ปี โดยไม่ละเลยความเข้าใจในเรื่องโครงสร้างประชากรในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากในปัจจุบันพบว่า ประชากรกลุ่มที่มีกำลัง มีวิชาความรู้ และมีทักษะ มักไม่ค่อยอยู่ในชนบท สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ประชากรในชนบทส่วนมากจะเป็นรุ่นปู่ตายาย และรุ่นหลาน ส่วนรุ่นพ่อแม่หรือวัยแรงงานมักเข้าไปหางานทำในเมืองใหญ่ ขณะที่วัยสูงอายุในชนบท มักจะพบปัญหาด้านสุขภาพค่อนข้างมาก เนื่องจากไม่ได้รับการดูแลหรือวางแผนการดูแลสุขภาพไว้ตั้งแต่อายุน้อย ผู้สูงอายุส่วนมากจึงมีอาการป่วยติดเตียง และขาดรายได้ ขณะเดียวกัน สถานการณ์เหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการดูแลส่งเสริมเด็กเยาวชนรุ่นลูกหลานให้ได้รับการศึกษาเรียนรู้ที่เหมาะสมตามช่วงวัย และตามมาด้วยปัญหาการหลุดออกจากระบบการศึกษาในที่สุด

ดร.กฤษณพงศ์ ให้มุมมองต่อการขับเคลื่อนงานในโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน ว่า มีทักษะสำคัญที่ควรเพิ่มเติมให้กับแรงงานนอกระบบ คือ

- 1 **ทักษะการเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ** เพราะความด้อยโอกาสของคนไม่ได้แปลว่าไม่มีเงินเท่านั้น แต่หลายครั้งความด้อยโอกาสคือ “ความไม่รู้” ไม่เท่าทันสถานการณ์โลก เข้าไม่ถึงข่าวสารที่เป็นความรู้และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง และไม่รับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของโลก
- 2 **การทำให้ประชาชนมีทักษะเพิ่มขึ้น** เพื่อให้มีศักยภาพและความสามารถสูงขึ้นไปเป็นกุญแจไขโอกาสไปสู่การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นอย่างมั่นคง หรือเป็นแรงกระตุ้นจุดประกายให้คนอยากเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวทางที่ยั่งยืนมากกว่าการแจกเงินแก่ประชาชนให้มีใช้ในระยะเวลาลั้น ๆ เท่านั้น

③ **ทักษะในการสื่อสาร** เนื่องจากในแต่ละปีมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยเพิ่มขึ้น ประชากรวัยแรงงานที่ประกอบอาชีพในด้านบริการหรือการท่องเที่ยวอาจจะต้องให้ความสำคัญกับทักษะพื้นฐานด้านการสื่อสาร ควบคู่ไปกับการฝึกฝนทักษะเรื่องการใช้เทคโนโลยีหรือแอปพลิเคชันแปลภาษาต่าง ๆ

④ **การให้ความสำคัญกับมาตรฐานการบริการ** รวมถึงยกระดับมาตรฐานในแต่ละอาชีพ ด้วยการเรียนรู้เพิ่มพูนทักษะใหม่ ๆ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีให้เป็นตัวช่วยหรือเครื่องอำนวยความสะดวกในงานบริการ อีกทั้งรู้จักวางแผนเส้นทางการประกอบอาชีพของตนเอง

เหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้และปรับตัว เพื่อให้ประชากรวัยแรงงานได้รับการพัฒนาทักษะ มีศักยภาพและพร้อมที่จะตั้งรับกับความเปลี่ยนแปลงของโลก

๑๑๑๑

เด็กคนหนึ่งจะเติบโตได้ต้องใช้กำลังคนทั้งหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากคนในชุมชนมีภาวะผู้นำ สามารถจัดการพื้นที่ตนเองและดึงความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้มาร่วมกันทำงานได้ สิ่งนี้จะเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยึดหยุ่นในพื้นที่ และไม่จำกัดเพียงแค่เด็กเท่านั้น แต่จะเกิดการเรียนรู้ทุกช่วงวัยที่ทำให้ทุกคนเติบโตไปพร้อมกับทักษะที่หลากหลายควบคู่ไปกับการมีชุมชนที่เข้มแข็งโดยไม่ต้องดิ้นรนออกไปทำงานนอกพื้นที่

นายสรวิศ ไพบูลย์รัตนาร

ประธานคณะทำงานกำกับทิศทางโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะประชากรวัยแรงงาน

สถานการณ์และ

ข้อค้นพบ

จากการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้
ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

สถานการณ์และข้อค้นพบ

จากการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

นางสาวธันว์ธิดา วงศ์ประสงค์

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมการเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ กสศ.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้ดำเนินโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2562 - 2567 โดยมีเป้าหมายมุ่งส่งเสริมให้เกิดตัวแบบและกระบวนการทางสังคมขึ้นใหม่ในการสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเยาวชนและแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้ด้อยโอกาส หรือขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยเน้นทำงานร่วมกับเครือข่ายในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาคเอกชน

จุดเน้นสำคัญคือ การเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน เน้นการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและผู้ร่วมเรียนรู้ เชื่อมโยงทุนสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ นำไปสู่การจัดการเรียนรู้ การสนับสนุนให้เกิดการค้นคว้า และสร้างนวัตกรรม เพื่อขึ้นำสังคมในการยกระดับการเรียนรู้ของกลุ่มเยาวชนนอกระบบการศึกษา และแรงงานนอกระบบ เน้นการแสวงหาหน่วยจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ ร่วมค้นคว้าและสร้างนวัตกรรม ในการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีทางเลือกที่หลากหลายสำหรับกลุ่มเยาวชนนอกระบบการศึกษา และแรงงานนอกระบบ

ความสอดคล้องกับการกิจ และกลยุทธ์

พ.ร.บ. กสศ.

มาตรา 5 (4) ส่งเสริม สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้ด้อยโอกาส ให้ได้รับการศึกษาหรือพัฒนา เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพตามความถนัด และมีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้
มาตรา 5 (7) ดำเนินหรือจัดให้มีการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนการนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา สนองความต้องการทางด้านกำลังแรงงาน และยกระดับความสามารถของคนไทย

แผนกลยุทธ์ กสศ. 2565-2567

การศึกษาทางเลือก (Alternative Education) พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกที่สามารถรองรับเยาวชนและแรงงานนอกระบบ สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (System Change) สนับสนุนให้เกิดระบบนิเวศเพื่อสร้างการเรียนรู้และการศึกษาที่มีคุณภาพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน

การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

รัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาอันเป็นรากฐานของความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคมไทย รวมทั้งสนับสนุนนโยบาย Learn to Earn การเรียนเพื่อรายได้ หรือเรียนรู้มีนโยบายหนึ่งครอบครัวหนึ่งซอฟต์แวร์ (One Family One Soft Power) และนโยบายเพื่อกลุ่มคนเปราะบางและผู้ด้อยโอกาส

สถานการณ์ปัญหาของเยาวชนและแรงงานนอกระบบ รวมทั้งปัญหาเชิงระบบและการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ได้แก่ (1) **คุณภาพประชากรวัยแรงงานผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส** จากการสำรวจสถิติแรงงานของประเทศ พบว่า ร้อยละ 70 ของประชากรวัยแรงงานของไทย มีระดับการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษา โดยประชากรวัยแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไปมีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและต่ำกว่า จำนวนมากกว่า 16.1 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบที่ทำงานลักษณะกึ่งฝีมือหรือไร้ฝีมือต้องเผชิญกับความไม่มั่นคงทางรายได้และขาดการคุ้มครองทางสังคม รายงานของ World Economic Forum ปี 2019 สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศทั้งหมด 141 ประเทศ ประเทศไทยมีสัดส่วนของแรงงานทักษะสูงเพียงร้อยละ 14 อยู่ในอันดับ 86 จาก 141 ประเทศ (2) **ปัญหาเยาวชนด้อยโอกาส** ไทยกำลังเผชิญปัญหากลุ่ม NEET (Youth not in Education, Employment, or Training) ซึ่งเป็นเยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปี ที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษา การจ้างงาน และการฝึกอบรม มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยปัจจุบันมีเยาวชนอายุระหว่าง 15-24 ปี ประมาณ 1.4 ล้านคน เป็นกลุ่ม NEET (หรือคิดเป็นร้อยละ 15 ของเยาวชนทั้งหมด) และรายงานฉบับใหม่ของยูนิเซฟ พบว่า เยาวชนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68) ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะหรือหางานทำ เพราะรู้สึกว่าตนเองขาดโอกาส และงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า ประมาณร้อยละ 70 ของเยาวชนกลุ่ม NEET เป็นผู้หญิง ซึ่งออกจากโรงเรียนจากปัญหาการตั้งครรภ์ และอาจจะมียุติหลายสาเหตุที่มีความซับซ้อนที่เด็กเหล่านี้กำลังเผชิญอยู่ ทั้งมาจากเรื่องเพศ เชื้อชาติ สุขภาพระดับการศึกษา การขาดโอกาสและแรงสนับสนุน สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนการทำงานที่ไม่ตรงกับความสามารถ

ปัจจัยเหล่านี้ล้วนทำให้เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงในการเป็น NEET นอกจากนี้ในปี 2565 สภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย กรมกิจการเด็กและเยาวชน และยูนิเซฟได้จัดทำการสำรวจเด็กและเยาวชนอายุ 10-25 ปี กว่า 55,000 คนทั่วประเทศ และพบว่า มีเยาวชนไม่ถึงร้อยละ 40 ที่รู้สึกว่าจะระบบการศึกษาในปัจจุบันช่วยให้พวกเขามีความพร้อมสำหรับตลาดแรงงาน นอกจากนี้สถานการณ์ดังกล่าวแล้ว ข้อมูลจากสถาบันวิจัยและพัฒนา กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รายงานสถานการณ์การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2564 - 30 กันยายน 2565 พบว่า จำนวนคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดและเข้าสู่สถานพินิจมีจำนวนทั้งหมด 12,195 คดี มาจากเพศชายจำนวน 11,032 คดี และร้อยละ 40 เป็นคดียาเสพติด สะท้อนให้เห็นว่าเด็กอีกจำนวนไม่น้อยที่หลุดออกจากระบบการศึกษาด้วยสาเหตุดังกล่าว

(3) ความเสียหายทางเศรษฐกิจ และสังคมจากปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา จากสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่ยังคงมีแนวโน้มแย่ลงในทุกพื้นที่ที่จะสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศไทย เป็นมูลค่าสูงถึง 330,000 ล้านบาททุกปี คิดเป็นร้อยละ 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของประเทศ ซึ่งเท่ากับค่าเฉลี่ยของการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยตลอดทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าระบบการศึกษาของไทยจะลงทุนสูง โดยสร้างความเสียหายแก่โอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้ออกจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) (4) รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะอาชีพ (Upskill & Reskill) ยังมีปัญหาเชิงประสิทธิภาพ โดยประเทศไทยยังมีปัญหาเชิงระบบและการจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ การจัดสรรทรัพยากรและรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะอาชีพ ยังมีจำกัด ที่เน้นทักษะพื้นฐานและงานฝีมือและหลักสูตรอาชีพในปัจจุบันขาดความสอดคล้อง และการเชื่อมโยงกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนและตลาดแรงงานที่แท้จริง นอกจากนี้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“หัวใจสำคัญของการศึกษาหรือการเรียนรู้คือ ทำให้มนุษย์เติบโตขึ้น สามารถช่วยเหลือตนเองและครอบครัว รวมไปถึงยกระดับชุมชนสังคมได้ การศึกษาต้องนำไปสู่ความเป็นไท การยกระดับให้มีอิสรภาพ เป็นการศึกษาเรียนรู้ที่ปราศจากสิ่งที่รัดตรึง มีอิสระทางการคิด มีความยืดหยุ่นหลากหลายในรูปแบบการศึกษา และเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น เพื่อช่วยกันออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและตอบโจทย์ชีวิตได้ ”

นายภัทร คำพิทักษ์

คณะทำงานกำกับทิศทางการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะประชากรวัยแรงงาน

“การขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่มีจุดหมายสำคัญอยู่ที่ประชาชนทุกช่วงวัย เพราะเป็นหนึ่งในหัวใจสำคัญ ของการพัฒนาประเทศ ”

นายพลวัฒน์ การุณhasกร

คณะทำงานกำกับทิศทางการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะประชากรวัยแรงงาน

ทั้งนี้ กสศ. เชื่อว่า การศึกษาที่ยืดหยุ่นจะสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งการศึกษาไม่จำเป็นต้องจำกัดอยู่แค่ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ห้องเรียนต้องสามารถเดินไปหาทุกคนได้ กสศ. จึงขับเคลื่อน **โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน** โดยพัฒนากลไกการจัดการเรียนรู้ร่วมกับภาคีเครือข่าย หรือ “**หน่วยจัดการเรียนรู้**” เช่น สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิชากิจชุมชน ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์การเรียนรู้ ธุรกิจเพื่อสังคม องค์กรสาธารณะประโยชน์ และกิจการเพื่อสังคม ในการทำงานกับกลุ่มเยาวชนและประชากรวัยแรงงานนอกระบบ อายุ 15 - 60 ปีขึ้นไป ทั้งเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา คนพิการ พ่อแม่วัยรุ่น ผู้ว่างงาน ผู้สูงอายุ กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ต้องโทษ และเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำ เปราะบาง ขาดแคลนทุนทรัพย์และด้อยโอกาส เพื่อหารูปแบบการสร้างการศึกษาทางเลือกและพัฒนาการเรียนรู้ผ่าน “**ห้องเรียนชุมชน**” ด้วยการส่งเสริมให้ผู้ร่วมเรียนรู้เหล่านี้เป็นแรงงานที่มีฝีมือ มีผลิตภาพ สามารถประกอบอาชีพได้ตามความต้องการ ตามศักยภาพ และสอดคล้องกับวิถีชีวิต นำไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจน และช่วยเหลือลูกหลานให้สามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อีกครั้ง

อีกทั้งได้ยกระดับขีดความสามารถของชุมชน หน่วยจัดการเรียนรู้ และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ในการค้นหานวัตกรรมชุมชนที่สามารถเชื่อมต่อการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ไม่เพียงเสริมสร้างศักยภาพของบุคคล แต่ยังเสริมสร้างความเข้มแข็งของปัจจัยแวดล้อมระดับครอบครัวและชุมชน เพื่อช่วยเกื้อหนุนให้ผู้ร่วมเรียนรู้มีความพร้อม มีศักยภาพที่จะพึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิต รวมถึงช่วยให้ทั้งครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ปัจจุบัน โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน กสศ. ได้ดำเนินงานมากกว่า 6 ปี มีหน่วยจัดการเรียนรู้ในโครงการฯ กว่า 670 แห่ง ครอบคลุม 71 จังหวัดทั่วประเทศ และได้ช่วยเหลือเยาวชนและประชากรวัยแรงงานให้มีโอกาสในการพัฒนาทักษะวิชาการ วิชาชีพ วิชาชีวิต รวมถึง **มีกิน** (ทักษะ+ความรู้) **มีกิน** (มีรายได้+ลดรายจ่าย) **มีกลุ่ม** (ชมรม/หน่วยชุมชน) **มีของ** (ผลิตภัณฑ์) **มีขาย** (ตลาด+ออนไลน์) ไปแล้วกว่า 55,021 คน ซึ่งที่ผ่านมามีการประเมินความก้าวหน้าของโครงการฯ ผ่านบันไดผลลัพธ์ 8 ขั้น ทำให้เห็นว่าเกิดความเจียบ จอก จาม อย่างไร และ กสศ. ควรจะหนุนเสริมด้านใด

โดยมีข้อค้นพบจากการดำเนินงานโครงการฯ ที่สำคัญคือ 1. การเปลี่ยนแปลงของหน่วยจัดการเรียนรู้เกิดการสร้างทีม การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ภาควิชาเครือข่าย ทรัพยากร ความเชี่ยวชาญ และโอกาสในการขยายผล 2. การเปลี่ยนแปลงของผู้ร่วมเรียนรู้ มีความมั่นใจ เห็นคุณค่าในตนเอง เกิดการเรียนรู้ที่สร้างโอกาสใหม่ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงระดับครอบครัวและชุมชน 3. นวัตกรรม การเรียนรู้เพื่อสร้างอาชีพ เกิดการพัฒนาบนความคิดสร้างสรรค์แบบ Bottom up โดยการใช้ข้อมูล และทุนชุมชนเป็นตัวตั้ง การเชื่อมโยงห่วงโซ่เศรษฐกิจ ศูนย์และฐานเรียนรู้เพื่อหนุนเสริมอาชีพ ผู้เปราะบาง 4. แนวทางการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและครอบคลุมทุกช่วงวัยบนฐานชุมชน การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเรียนรู้ชุมชน

หนุนเสริมทางวิชาการ

กับการส่งต่อโอกาสการเรียนรู้
ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

หนุนเสริมทางวิชาการ กับการส่งต่อโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

ดร.สมคิด แก้วทิพย์

ผู้จัดการโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน
และหัวหน้าคณะทำงานหนุนเสริมวิชาการฯ กสศ.

“แนวคิดการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน” เป็นกระบวนการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้ร่วมเรียนรู้ เข้าใจสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ทำให้ผู้ร่วมเรียนรู้ได้สัมผัสชุมชน เข้าใจถึงความหลากหลายและความเท่าเทียม เพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่การพัฒนาอาชีพจากฐานทุนชุมชน

“แนวคิดชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของโครงการฯ คือ การสร้างความเป็นเจ้าของและลงมือทำโดยชุมชน ด้วยกระบวนการสร้างการเรียนรู้ร่วมในการแก้ปัญหา ตั้งแต่กระบวนการเข้าใจปัญหา (ศึกษา) วางแผนและออกแบบกิจกรรม (คิดสร้างสรรค์) ดำเนินการ (ปฏิบัติ) และติดตามกำกับ (ประเมิน-ปรับ) ด้วยแนวคิดการพึ่งพาตนเอง โดยการค้นหาทุนทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งที่เป็นบุคคล เครื่องมือ อุปกรณ์ สื่อ เพื่อนำมาใช้ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน”

การสนับสนุนและพัฒนากลไกการเรียนรู้ให้กับหน่วยจัดการเรียนรู้

เน้นการออกแบบแผนงานและแผนปฏิบัติงานในการจัดการความรู้ มีผู้ประสานงานระดับภาค เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงกระบวนการและการหนุนเสริมหน่วยจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การออกแบบการเรียนรู้ การเพิ่มพูนทักษะและการสร้างกระบวนการกับต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ใหม่

- หลักสูตรแกนกลางของการทำงานในโครงการ
- หลักสูตรการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย
 - หลักสูตรการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการสำหรับศตวรรษที่ 21
 - หลักสูตรการพัฒนาทักษะการจัดการเศรษฐกิจวิสาหกิจ
 - หลักสูตรการพัฒนาทักษะการดูแลสุขภาพหรือความฉลาดทางสุขภาพ (Health Literacy)

บทบาทหน้าที่ ทีมหนุนเสริม ทางวิชาการ

การประเมินผล การถอดบทเรียน และการจัดการความรู้

การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อแหล่งและผู้ร่วมเรียนรู้

การบริหารทีมงาน และการจัดการทรัพยากรโครงการ

ออกแบบกลไกการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัว มีความโปร่งใสตรวจสอบได้

ชุดความรู้และเครื่องมือการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

สำหรับชุดความรู้และเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่หน่วยจัดการเรียนรู้ที่โครงการฯ ใช้ จะยึดโยงกับฐานการพัฒนาทักษะ 3H กล่าวคือ Head: ทักษะทางความคิด Hand: ทักษะการปฏิบัติ Heart: ทักษะทางจิตใจ และการพัฒนาทักษะ Hard Skill & Soft Skill ที่จำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพหน่วยจัดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชุดความรู้และเครื่องมือ การส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

ยึดโยงกับฐาน
การพัฒนาด้านทักษะ

3H

Head
Heart
Hand

ทักษะทางความคิด

ทักษะทางจิตใจ และการพัฒนาด้านทักษะ
Hard Skill & Soft Skill

ทักษะการปฏิบัติ

ชุดความรู้หลัก ในการพัฒนาด้านทักษะ แก่นักเรียนพัฒนาอาชีพ 4 ด้าน

- การพัฒนาทักษะการบริหารจัดการ
สำหรับศตวรรษที่ 21
- การพัฒนาทักษะ
ด้านการจัดการเศรษฐกิจครัวเรือน
และการบริหารหนี้สิน
- การพัฒนาจิตสำนึกเพื่อชุมชน
- การพัฒนาทักษะสุขภาพ

ชุดเครื่องมือในการสร้าง การเรียนรู้ร่วม แก่นักเรียนจัดการเรียนรู้

- ชุดเครื่องมือสังเกตการณ์
- ชุดเครื่องมือในการพัฒนาโครงการฯ
- ชุดเครื่องมือการจัดการกระบวนการ
- ชุดเครื่องมือการถอดบทเรียน
การดำเนินโครงการฯ

ชุดเครื่องมือในการสร้าง กระบวนการเรียนรู้ แก่นักเรียนจัดการเรียนรู้

- การวิเคราะห์ชุมชน
- การวิเคราะห์ผู้ร่วมเรียนรู้
- การกำหนดบันไดผลลัพธ์
- การสร้างการมีส่วนร่วม
- การบริหารจัดการโครงการฯ

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินโครงการฯ บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ โครงการฯ ได้กำหนด
 บ้านไผ่ผลลัพธ์ของหน่วยจัดการเรียนรู้ไว้ 8 ชั้น ดังนี้

“หน่วยจัดการเรียนรู้” เป็นฟันเฟืองหลักของการทำงานในพื้นที่ เพราะมองเห็นปัญหาและใกล้ชิดกับคนในพื้นที่ ทั้งยังเป็น “คานจัด” ที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานเพื่อลดปัญหาความเหลื่อมล้ำให้หมดไปจากสังคม โดยใช้ฐานทุนของชุมชนเป็นเสาเข็มต่อยอดการเรียนรู้ และเหนี่ยวนำภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเข้ามาช่วยหนุนเสริมงานด้านต่าง ๆ

นายโชคชัย ลิ้มประดิษฐ์
 คณะทำงานกำกับทิศทางการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้
 และพัฒนาทักษะประชากรวัยแรงงาน

กลไกครอบครัวต้นรู้

การจัดการเรียนรู้ที่ยึดหยุ่น
จังหวัดสงขลา

แผนที่

การดำเนินโครงการ ส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน จังหวัดสงขลา ปี 2562-2567 รวม 28 โครงการ

วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ

โครงการพัฒนาทักษะอาชีพการขยายพันธุ์และดูแลสวนส้มจุก ชุมชนบ้านแคเหนือ ตำบลแค อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ

โครงการพัฒนาทักษะอาชีพการขยายพันธุ์และดูแลสวนส้มจุกในพื้นที่ 5 ตำบล อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ (คณะบริหารธุรกิจ)

โครงการการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการพัฒนาทักษะอาชีพและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากจากทุนทางธรรมชาติและทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (คณะพยาบาลศาสตร์)

โครงการพัฒนาเยาวชนบริบาลเพื่อการดูแลผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา อำเภหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิสาหกิจชุมชน 9 ไร่ เกษตรอินทรีย์

โครงการการทำอาชีพเกษตรอินทรีย์แบบโรงเรือนอัจฉริยะและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เชิงพาณิชย์ ด้วยพลังงานจากเซลล์แสงอาทิตย์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี)

โครงการฝึกอบรมและพัฒนากรรมวิธีการผลิตแป้งขนมจีน เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพ แก่แรงงานนอกระบบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

โครงการการพัฒนาศักยภาพกลุ่มผลิตภัณฑ์ขนมพื้นบ้านชุมชนบ้านด่าน หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะแก้ว อำเภอมือง จังหวัดสงขลา เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับสู่วิสาหกิจชุมชน

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ (คณะนิติศาสตร์)

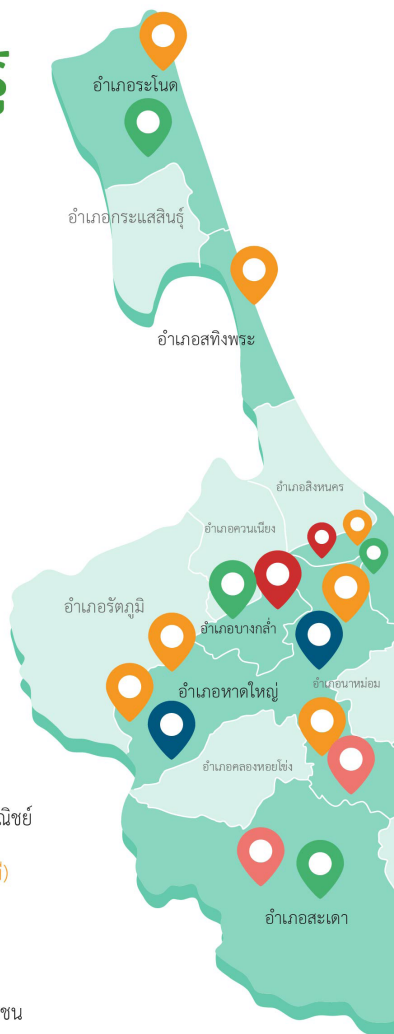
โครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์และการตลาดดิจิทัลสำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารทะเลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลาทะเลสาบสงขลา

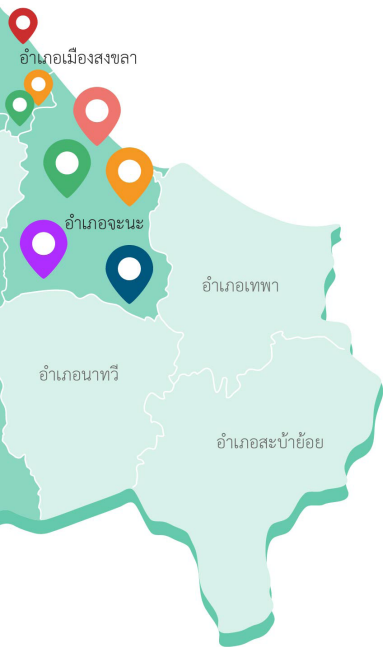
องค์กรสาธารณะประโยชน์ ศูนย์สมุนไพรวัดนาค

โครงการพัฒนาอาชีพเพื่อสืบสานขนบประเพณีสารทเดือนสิบ

สมาคมไทยท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ

โครงการการพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดอาหารทะเลแปรรูป ตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

เทศบาลตำบลปาดัง

โครงการถ่ายทอดความรู้การตลาดออนไลน์ในตำบลปาดังเบซาร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โครงการวิสาหกิจชุมชนการดูแลที่บ้านโดยใช้ iMedCare

วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ

โครงการพัฒนาทักษะอาชีพการขยายพันธุ์และดูแลสวนส้มจุกจะนะ

สมาคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้

โครงการการพัฒนาอาชีพเครือข่ายเยาวชนชายแดนใต้

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โครงการผลิตอาหารแบบครบวงจรเพื่อสร้างเป้าหมายชีวิตของเยาวชน

คนเมืองนอกระบบการศึกษา

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โครงการเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเยาวชนสถานพินิจเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ

โครงการพัฒนาทักษะอาชีพการขยายพันธุ์และดูแลสวนส้มจุก

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

โครงการสร้างทักษะวิชาชีพเพื่อพัฒนาศักยภาพเยาวชนนอกระบบการศึกษา

ตำบลแวง อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดนราธิวาส

วิสาหกิจชุมชนสวนผักกลางป่าสน

โครงการนวัตกรรมการพัฒนาอาชีพชุมชนคนจนเมืองบ่อียง

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โครงการส่งเสริมอาชีพนวัตกรชาวบ้านเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน

อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

โครงการฝึกอบรมและพัฒนารวมวิธีการผลิตขนมเคบัตด้วยนวัตกรรม

เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพแก่ชุมชน

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โครงการเสริมสร้างทักษะอาชีพและการประกอบกรบนฐานอาชีพชุมชนอำเภอสะเดา

วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ

โครงการพัฒนากลไกการสร้างครอบครัวต้นรู้ตำบลแคโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรคุณธรรมวัดคูเต่า

โครงการส่งเสริมความเข้มแข็งนวัตกรชาวบ้าน อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา

สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

โครงการพัฒนาอาชีพบนฐานความหลากหลายชีวภาพและภูมิปัญญาชุมชนบ้านน้ำแยง

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ

โครงการการพัฒนา “Food & Souvenir HUB” เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก

กรณีกลุ่มแรงงานนอกระบบ จังหวัดสงขลา

วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ

โครงการพัฒนากลไกการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

โครงการพื้นที่เรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพสู่คุณภาพชีวิตอำเภอสะเดา

2562

1 โครงการ

2563

9 โครงการ

2564

4 โครงการ

2565

4 โครงการ

2566

5 โครงการ

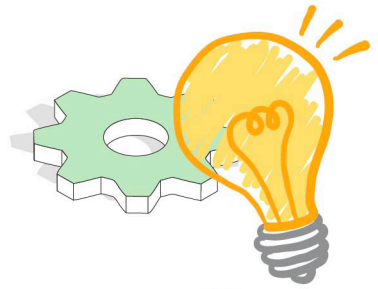
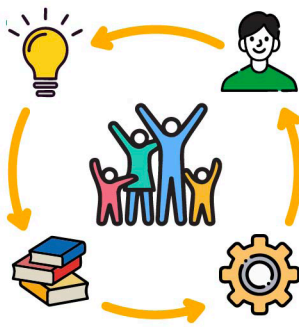

2567

5 โครงการ

หากจะเปลี่ยนฐานชีวิตของคนหนึ่งคน ต้องไม่เปลี่ยนแค่เขา
ต้องเปลี่ยน **นิเวศรอบตัว** เขาด้วย โดยเฉพาะ **“ครอบครัว”**
เพราะเป็นสถาบันแรกที่จะสร้างการเรียนรู้หรือ Learning Space
ให้กับบุตรหลาน

โค้ช ที่จริงใจ

หนทางสู่การสร้างครอบครัวต้นรู้
ผ่าน 3 กลไกขับเคลื่อนการทำงานในพื้นที่

หน่วยจัดการเรียนรู้

ตัวกลางเชื่อมประสานการทำงาน
ระหว่างภาคีกับผู้ร่วมเรียนรู้ในการสร้าง
“การศึกษาทางร่วม” ไปสู่ “ทางรอด”

ผู้ร่วมเรียนรู้

- **แรงงานนอกระบบ** ได้แก่
กลุ่มว่างงาน มีรายได้น้อย และเชื่อน
- **เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา** ได้แก่
กลุ่มทั่วไปที่ไม่เรียน กลุ่มเสี่ยงและติดยาเสพติด
- **กลุ่มเปราะบาง** ได้แก่ คนพิการด้านต่าง ๆ
- **กลุ่มพิเศษ** ได้แก่ ชาวเล มานี ฯลฯ

**ทีมหนุนเสริม
ทางวิชาการภาคีใต้**

ติดต่อรณนัชฯ ให้มีเครื่องมือในการเข้าหาผู้ร่วมเรียนรู้

- BAR พาทำ พาเห็น พาวิเคราะห์
- เขียน Session Design ก่อนลงมือปฏิบัติจริง
- ร่วมกันถอดบทเรียนหรือ AAR เพื่อหาโมเดล
การทำงานที่ต้องพัฒนาหรือแก้ไข

Step 3

เดิหน้าสู่

ฐานอาชีพ

- เรียนรู้อาชีพ
ตามความต้องการ
- ยกระดับอาชีพ
จากฐานทุนที่มี

Step 2

**ชวนวิเคราะห์
ฐานทุน**

- ตัวเองมีศักยภาพอะไร
- ต้องการเรียนรู้อาชีพด้านไหน
- ควรฝึกทักษะอะไรเพิ่มเติม

Step 1

**ชวนวิเคราะห์
ฐานชีวิต**

- สร้างสุขภาพกาย-ใจ
- ขาดปัจจัยอะไรในการดำรงชีวิต
- แต่ละวันมีรายรับ-รายจ่ายอะไร
ควรลดหรือเพิ่มส่วนไหน

โค้ช

ไม่ใช่ใครอื่น

แต่คือ

ครอบครัว

เกิดความยั่งยืนกว่า
เปลี่ยนคนเดียว

นำไปสู่การสร้าง
“Family Coach”

ส่งต่อการเรียนรู้ไปที่
สมาชิกครอบครัว

ผู้ร่วมเรียนรู้ 1 คน
ได้รับการโค้ช

กลไกรอบครัวต้นรู้ นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้จังหวัดสงขลา

จังหวัดสงขลา เป็นหนึ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นทั้งเมืองท่าและเมืองชายทะเลที่สำคัญของประเทศไทย มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติและศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกัน มีจำนวนแรงงานนอกระบบกว่า 482,071 คน (อ้างอิงข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ด้านแรงงาน เดือนกุมภาพันธ์ 2568 โดยสำนักงานแรงงาน จังหวัดสงขลา)¹ และมีจำนวนเด็กและเยาวชนอายุ 3-18 ปีที่ไม่มีรายชื่อในระบบการศึกษาจำนวน 22,304 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.7²

โดยปี 2567 จังหวัดสงขลา ดำเนินการภายใต้โครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในพื้นที่จังหวัดสงขลา 5 โครงการ และโครงการการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดสงขลา ที่แสดงให้เห็นคำตอบว่า “การศึกษาเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกช่วงวัย สามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ และสร้างการเปลี่ยนแปลงได้จากในชุมชน” ได้แก่

- 1 โครงการพัฒนากลไกการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (โครงการขยายผล) โดยวิสาหกิจชุมชนสัมจุจะนะ
- 2 โครงการพื้นที่เรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพสู่คุณภาพชีวิตอำเภอสะเดา (โครงการขยายผล) โดยสถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- 3 โครงการส่งเสริมความเข้มแข็งนวัตกรชาวบ้าน อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา (โครงการต่อยอด) โดยวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรคุณธรรมวัดคูเต่า
- 4 โครงการพัฒนาอาชีพบนฐานความหลากหลายชีวภาพและภูมิปัญญาชุมชนบ้านม้าเงย (โครงการใหม่) โดยสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
- 5 โครงการพัฒนา “Food & Souvenir HUB” เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานรากกรณีกลุ่มแรงงานนอกระบบ จังหวัดสงขลา (โครงการใหม่)

โดยมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ

ทั้งนี้ หน่วยจัดการเรียนรู้แต่ละพื้นที่ได้ทำงานสร้างโอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเพื่อสร้างการตื่นรู้ให้ผู้ร่วมเรียนรู้กลายเป็น “พลัง” สำคัญในการพัฒนาชุมชนภายใต้การสนับสนุน ของทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ที่เน้นกระบวนการสร้าง “โค้ชหรือครูนอกระบบ” ในการสร้างการเรียนรู้และสร้างพื้นที่ปลอดภัยให้กับผู้ร่วมเรียนรู้

¹ <https://songkhla.mol.go.th/news>

² ดร.ไกรยส ภัทราวาท ผู้จัดการกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปี 2567 และทิศทางสำคัญในปี 2568 ในงาน Equity Forum 2025 “ประเทศไทยกับกรแก้ปัญหาเชิงระบบเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา” เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2568

กลไกครอบครัวต้นรู้

สำหรับกระบวนการหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ในปี 2567 แบ่งผู้ร่วมเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย 1. **แรงงานนอกระบบ** ได้แก่ กลุ่มว่างงาน มีรายได้น้อย 2. **เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา** ได้แก่ กลุ่มทั่วไปที่ไม่เรียน กลุ่มเสี่ยงและติดยาเสพติด 3. **กลุ่มเปราะบาง** ได้แก่ คนพิการ ด้านต่าง ๆ และ 4. **กลุ่มพิเศษ** ได้แก่ ชาวเล มานี ฯลฯ ซึ่งทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้จะพัฒนาศักยภาพของหน่วยจัดการเรียนรู้ด้วยการ BAR (Before Action Review) พาทำ พาเห็น พาวิเคราะห์ และทำ Session Design ก่อนลงมือปฏิบัติจริง จากนั้นร่วมกันถอดบทเรียนหรือ AAR (After Action Review) เพื่อหาโมเดลการทำงานที่ต้องพัฒนาหรือแก้ไข

สิ่งที่ทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ให้ความสำคัญคือ **การค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้ที่ใช้และเป็นตัวจริง** แต่การจะได้มาของ “**ตัวจริงเสียงจริง**” นั้นต้องมีการทำงานเจาะลึกในระดับพื้นที่ ซึ่งก็คือ “**การสร้างโค้ชหรือครูนอกระบบ**” ที่ต้องเป็นคนในชุมชนเองจึงจะสามารถเข้าถึงผู้ร่วมเรียนรู้ได้และรู้ว่าใครต้องการความช่วยเหลือจริง ๆ

โค้ชหรือครูนอกระบบ ส่วนใหญ่จะพบได้ในการทำงานปีที่ 2 ซึ่งอาจจะเป็นผู้นำชุมชน เป็นคนที่คณะทำงานเห็นความสามารถและชวนมาทำงานด้วย หรือเป็นผู้ร่วมเรียนรู้มาก่อนแล้ว จึงยกระดับจากผู้รับสู่การเป็นผู้ให้โดยร่วมค้นหาเพื่อนในชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือและหนุนเสริมการเรียนรู้ตามความต้องการ ซึ่งโค้ช 1 คน จะดูแลผู้ร่วมเรียนรู้ 5-10 คน

โค้ชต้องรู้จัก รู้จริง รู้ใจ รู้ความเป็นอยู่ รู้ต้นทุน รู้ศักยภาพ และเข้าถึงผู้ร่วมเรียนรู้ได้ด้วยการ **สร้างพื้นที่กลาง** โดยมีการจัดการระบบข้อมูลของผู้ร่วมเรียนรู้ มีระบบประสานงานกับหน่วยงานหรือภาคที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความรู้ให้ความช่วยเหลือได้ทันทั่วถึงและต่อเนื่อง ที่สำคัญโค้ชต้องเป็น **พื้นที่ปลอดภัย** พูดคุยอย่างใสใจและรับฟังอย่างไม่ตัดสิน จากนั้นต้องออกแบบแผนที่ชุมชน องค์กรชีวิต จัดทำแผนอาชีพและออกแบบการเรียนรู้ด้วย Session Design เพื่อหนุนเสริมให้ผู้ร่วมเรียนรู้เปิดใจ ปรับ Mindset และเดินไปสู่ความต้องการตาม **ฐานชีวิต ฐานทุนที่มี และสายพานอาชีพ** ที่เลือก ซึ่งท้ายที่สุดแล้วโค้ชอาจยกระดับเป็น “**นักจัดกระบวนการ**” ในพื้นที่ได้

นอกจากนี้โค้ชต้องชวนผู้ร่วมเรียนรู้วิเคราะห์ฐานชีวิตว่าสุขภาพกายใจเป็นอย่างไร ขาดปัจจัยอะไรในการดำรงชีวิต แต่ละวันมีรายรับ-รายจ่ายอะไร ควรลดหรือเพิ่มส่วนไหน จากนั้นวิเคราะห์ฐานทุนที่มีเพื่อหนุนเสริมฐานอาชีพตามความต้องการ เช่น ตัวเองมีศักยภาพอะไร ต้องการเรียนรู้อาชีพด้านไหน ควรฝึกทักษะอะไรเพิ่มเติม ซึ่งจากการทำงานมากกว่า 1 ปี ทำให้ค้นพบว่า หากจะเปลี่ยนฐานชีวิตของคนหนึ่งคน ต้องไม่เปลี่ยนแค่ตัวเขา แต่ต้องเปลี่ยนนิเวศรอบตัวเขาด้วย โดยเฉพาะ “**ครอบครัว**” เพราะเป็นสถาบันแรกที่เราควรสร้างการเรียนรู้หรือ Learning Space ให้กับบุตรหลาน

ฉะนั้นการเปลี่ยนแค่คนหนึ่งคนจึงไม่พอ เพราะหากเขาต้องกลับไปเจอสภาพแวดล้อมแบบเดิมในทุก ๆ วัน เขาจะกลับไปสู่วังวนเดิม มีพฤติกรรมเดิม เกิดปัญหาเดิมซ้ำ ๆ ไม่รู้จบ ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตได้อย่างยั่งยืน การสร้างกลไก “ครอบครัวต้นรู้” จึงเป็นอีกหนึ่งคำตอบที่ทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ให้ความสำคัญในการทำงาน เพื่อเปลี่ยนแปลง Mindset ร่วมกันของคนในครอบครัวและใช้พลังร่วมของครอบครัวก้าวข้ามความยากลำบากในชีวิตและทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง เกิดเป็นการสร้าง “Family Coach” คือ คนในครอบครัว 1 คน เมื่อได้รับการโค้ชแล้ว กลับไปโค้ชหรือสร้างการเรียนรู้ให้กับคนอื่น ๆ ในครอบครัวต่อไป ซึ่งวิธีนี้จะยั่งยืนกว่าการเปลี่ยนคนเพียงคนเดียว

อย่างไรก็ตาม ทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ได้นิยามการจัดการเรียนรู้โดยหน่วยจัดการเรียนรู้ว่าเป็น “การศึกษาทางร่วม” ที่นำไปสู่ “ทางรอด” โดยหน่วยจัดการเรียนรู้ เปรียบเสมือนสถาบันการเรียนรู้ที่มีโค้ชหรือครูนอกระบบจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้ร่วมเรียนรู้ซึ่งเปรียบเสมือนนักเรียน มีการเก็บข้อมูลและการประสานภาคีเครือข่ายเพื่อหนุนเสริมการทำงานผ่านพื้นที่กลาง เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้ฐานชีวิตและฐานอาชีพสามารถเดินไปด้วยกันได้ รวมถึงสามารถผลักดันให้เด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาสามารถกลับเข้าสู่ระบบหรือสังคมได้อีกครั้งผ่านเส้นทางที่พวกเขาเลือกเอง

ความสำเร็จจากการทำงานกว่า 6 ปี ของทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับมูลค่าทางเศรษฐกิจมากไปกว่าการเปลี่ยนแปลงของคนหนึ่งคน ซึ่งหากผู้ร่วมเรียนรู้เกิดกระบวนการเรียนรู้มองเห็นคุณค่าในตัวเอง สามารถกำหนดทิศทางในอนาคตและพึ่งพาตัวเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมกับยกระดับและสร้างการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวได้ ก็นับว่าประสบความสำเร็จมากแล้ว

การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน

นายสมพงษ์ หลีเคราะห์ หัวหน้าทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้กล่าวว่า หัวใจสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ของภาคใต้คือ “ก่อนจะกระโจนไปหาอาชีพ ต้องวางแผนชีวิตให้ได้ก่อน” หากทางเดินของผู้ร่วมเรียนรู้มีตน หน่วยจัดการเรียนรู้ต้องเป็นเสมือนพื้นที่ปลอดภัยให้ผู้ร่วมเรียนรู้ได้พักพิง ได้เห็นคุณค่าในตัวเอง และพร้อมเดินหน้าต่อด้วยศักยภาพที่มีและฐานทุนชุมชนที่พร้อม

หลายคนอาจจะคิดว่าตัวเองไม่มีต้นทุนใด แต่หากลองมองให้รอบ บางทีชุมชนและพ่อแม่อาจจะปลูกฝังสิ่งที่มีค่าไว้ในตัวเราโดยที่เราไม่รู้ตัวมาก่อนก็ได้ ดังนั้น “หาให้เจอ แล้วยกระดับเรื่องที่เราเห็นจนชินตา ให้มีคุณค่าและเป็นที่ประจักษ์ขึ้นมาอีกครั้ง” หรือหากใครที่ยังหาศักยภาพตัวเองไม่เจอ

ก็อย่าเพิ่งท้อ ลองมองหาสิ่งที่ชอบแล้วทำสิ่งนั้นให้มีพลังโดยไม่ต้องกลัวว่าอายุหรือความแตกต่างทางร่างกายจะเป็นข้อจำกัด “เพราะการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคน”

ซึ่ง “อาชีพ” ไม่ได้สร้างเพียง “รายได้” เท่านั้น แต่ยังสร้าง “คน” ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่ระดับปัจเจก ไปจนถึงการสานสัมพันธ์ครอบครัวให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ทั้งยังสานพลังชุมชนให้แข็งแกร่ง ด้วยกลไกความร่วมมือของภาคีในพื้นที่ ซึ่งหันมาทำงานร่วมกันเป็นองคาพยพ ไม่ทอดทิ้งประชาชน และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

สิ่งที่ทีมหนุนเสริมทางวิชาการภาคใต้เน้นย้ำกับทุกหน่วยจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะหน่วยต่อยอด และขยายผล คือ ต้องให้ความสำคัญในการทำงานกับเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงและดิดยาเสพติด เพราะมักเป็นกลุ่มที่ถูกกลืนและไม่มีเจ้าภาพร่วมทำงาน หากหน่วยจัดการเรียนรู้สามารถทำงานกับเด็กกลุ่มนี้ได้ การทำงานกับกลุ่มอื่นจะไม่ใช่ว่าเรื่องยากอีกต่อไป และที่สำคัญไปกว่านั้น เราเชื่อว่าหากเปลี่ยนเด็กกลุ่มนี้ได้ เขาจะกลายเป็นกำลังหลักในการพัฒนาชุมชน และประเทศชาติในอนาคต

ไม่เพียงเท่านั้น โครงการฯ นี้ยังสร้าง “พื้นที่เรียนรู้” ซึ่งเป็นทั้งพื้นที่กลางและพื้นที่ปลอดภัย ให้คนทั้งในและนอกชุมชนได้มาทำกิจกรรมร่วมกันและแสวงหาความรู้ที่มากกว่าเรื่องของอาชีพ แต่พื้นที่แห่งนี้จะเป็นพื้นที่แห่งความเสมอภาค เปิดรับการเรียนรู้สำหรับคนทุกช่วงวัย สามารถรับฟังปัญหาไปพร้อมกับหนุนเสริมเส้นทางที่เลือกเดินได้... หวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกคนที่เข้ามาเรียนรู้ในพื้นที่แห่งนี้จะได้รับแรงบันดาลใจกลับไป

ห้องเรียนชุมชน

สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา

ปี 2565

โครงการเสริมทักษะชีวิตและอาชีพเยาวชนสถานพินิจเพื่อรองรับสังคมสูงวัย

ส่งเสริมอาชีพ
ตามที่ผู้ร่วมเรียนรู้สนใจ

- การทำเกษตรอินทรีย์
- การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์
- การทำงานพืชม้าน
- การทำน้ำพริกและเครื่องแกง

ขยายการทำงานไปสู่
กลุ่มช่วงวัยอื่นมากขึ้น
โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน
นอกระบบการศึกษา
ในสถานพินิจและศูนย์ฝึกอาชีพยะลา

เน้นฝึกทักษะชีวิตก่อน
ทักษะอาชีพเพื่อให้สามารถ
ออกแบบแผนชีวิตได้

ส่งเสริมอาชีพอนามัยควบคู่
ไปกับการเรียนรู้
“กาย ใจ ต้องมั่นคง สุขภาพอย่าให้ขาด
การเงิน คณิต ไม่ว่างเว้น”

ยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้เดิมและคนทำงานตามระบบฟังก์ชันให้เป็นแกนนำ/โค้ช
พัฒนากลุ่ม อสม. หรือ PA 20 คน ให้นิสัยภาพในการเป็นวิทยากรกระบวนการ
เพื่อสร้างการเรียนรู้และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับทุกคนในพื้นที่เองได้

ปี 2564

โครงการวิชาทักษะวิชาการดูแลที่บ้านโดยใช้ iMedCare

ดำเนินงานตามความถนัด
และประสบการณ์
จากการสอนนักศึกษาพยาบาล

พัฒนาหลักสูตร
นักรับบาล 120 ชั่วโมง
เรียนจบแล้วมีเอกสารรับรองให้

ส่งเสริมอาชีพนักรับบาล
ให้ผู้ร่วมเรียนรู้ในเทศบาลตำบลปริง
และเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์

พัฒนาแอปพลิเคชัน iMedCare ที่มีอยู่เดิมนำมาสร้างรายได้ให้แก่ผู้ร่วมเรียนรู้ในการรับบาล
ผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ และผู้สูงอายุ ในราคาย่อมเยา

ปรับมุมมอง เปลี่ยน Mindset
มองเห็นใจผู้ร่วมเรียนรู้มากขึ้น

แต่!!! ความชอบของเรา
ไม่เหมือนกัน

ปี 2567

โครงการพื้นที่เรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ สู่คุณภาพชีวิตอำเภอสะเตา

ขยายผลการทำงาน

เทศบาลตำบลคลองแงะ พื้นที่ที่มีประชากร
พลัดถิ่นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการตั้งถิ่นฐาน
ในลักษณะชุมชนแออัดหรือสลัมในหลายพื้นที่
เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่และปัญหาสุขอนามัย

เทศบาลเมืองสะเตา พื้นที่การค้าชายแดน
ที่มีด่านใหญ่ที่สุดในประเทศไทย แต่ประชากรกลับ
ด้อยโอกาส ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้

บูรณาการงานกับศูนย์อาสาสร้างสุข-ภาคใต้ และโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน

โดยส่งเสริมให้อบรมทักษะชีวิตกับ
สถาบันนโยบายสาธารณะ ก่อนอบรมทักษะอาชีพ

นำโมเดลการทำงานจาก 2 พื้นที่เดิม มาเชื่อมโยงบนในพื้นที่ใหม่โดยนำคนในพื้นที่เดิม มาช่วยออกแบบการทำงานและสร้างการเรียนรู้ ในพื้นที่ใหม่

สร้างกลไก “ห้องเรียนชุมชน” ในโรงเรียนบ้านปรกใต้ เปิดสอนทุกวันเสาร์

- ได้รับความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียน
ที่เกื้อหนุนและอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ร่วมกัน
- วิทยากรกระบวนการประจำพื้นที่เป็นผู้มอบความรู้
- เด็กและเยาวชนสามารถมาเรียนรู้ได้ทุกเมื่อ
แต่ต้องรวมตัวกันให้ได้ 3 คนขึ้นไป
- ส่งเสริมให้นำผู้ปกครองมาด้วย เพื่อให้เกิด
การเรียนรู้ถึงครอบครัว
- อนาคตวางแผนเปิดห้องเรียนใกล้พื้นที่ที่เด็กอาศัย
อยู่เพิ่มเติม เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
ตำบลบ้านควนเสม็ด

ปี 2566

โครงการเสริมสร้างทักษะอาชีพและ การประกอบการบนฐานอาชีพชุมชนอำเภอสะเตา

ส่งเสริมให้วิทยากรกระบวนการประจำพื้นที่จากปี2565
มาร่วมค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้ใหม่ใน 2 พื้นที่เดิมเพื่อให้ได้ตัวจริง

พัฒนาศักยภาพแกนนำ/โค้ช ให้สามารถติดตาม
ประเมินผล พร้อมฝึกอบรมผู้ร่วมเรียนรู้ให้มีความ
ใจที่พร้อมก่อนเปิดรับการเรียนรู้ทักษะอาชีพจาก
ฐานทุนชุมชนที่เลือก ซึ่งเพิ่มเติมจากปีก่อน ได้แก่

- การแต่งหน้า
- การเลี้ยงไก่
- การซ่อมรถจักรยานยนต์
- การปลูกสมุนไพร

ส่งเสริมให้หน่วยงานพื้กข้างนอกเหนือจาก อสม.
เข้ามามีบทบาทในการเป็นแกนนำ/โค้ช ในระดับพื้นที่
เพื่อค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้และบูรณาการงานร่วมกับมากขึ้น ได้แก่

- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (พมจ.สงขลา)
- อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.)
- คณะกรรมการชุมชน
- กองสวัสดิการสังคม

**เกิดการเอื้อพื้นที่กลางให้ผู้ร่วมเรียนรู้
ปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ร่วมกัน
โดยเทศบาลเมืองป่าตอง**

**เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ
ร่วมเรียนรู้ ร่วมทำ ร่วมขาย**

**MOU กับภาคีเครือข่าย
เพื่อจัดหาพื้นที่ให้ผู้ร่วมเรียนรู้**

นำผลผลิตจากชุมชนมาขาย เกิดรายได้ประจำ

- บริษัท เซฟทีน อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย) จำกัด ทุกวันจันทร์
- หน้าเทศบาล ทุกวันพฤหัสบดี

โครงการพัฒนากลไกการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ดำเนินงานร่วมกับ กสศ. มาตั้งแต่ปี 2564 ในนามของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ใช้ประสบการณ์และความถนัดที่ได้สั่งสมมาจากการสอนนักศึกษาพยาบาล ประกอบกับก่อนหน้านี้สถาบันได้รับงบประมาณจากสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) พัฒนาแอปพลิเคชัน iMedCare แพลตฟอร์มสร้างรายได้ให้แก่กบริบาลผู้ป่วยติดเตียง ผู้ป่วยที่ต้องการการดูแลเป็นพิเศษ และผู้สูงอายุ แต่ปัญหาคือ แม้แอปพลิเคชันจะใช้งานได้ดียิ่งมีกบริบาลไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น ศูนย์ความเป็นเลิศด้านชีววิทยาศาสตร์ (องค์การมหาชน) หรือ TCELS จึงสนับสนุนงบประมาณให้อบรมอาชีพกบริบาลแก่ผู้ว่างงานในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาขาดแคลนกบริบาลได้

เมื่อเห็นปัญหาและเห็นโอกาส ในปี 2564 ผศ.ดร.แสงอรุณ อิศระมาลัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (มอ.) หนึ่งในผู้ร่วมพัฒนา iMedCare ร่วมกับมูลนิธิชุมชนสงขลา ภายใต้โครงการพัฒนานวัตกรรมทางการแพทย์ดิจิทัลสำหรับการแก้ปัญหากลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCD) จึงได้ต่อยอดโครงการพัฒนานวัตกรรมด้วยการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มคน 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ป่วยที่เข้าไม่ถึงการดูแลสุขภาพของรัฐ และกลุ่มคนว่างงาน ผ่านโครงการวิสาหกิจชุมชนการดูแลที่บ้าน โดยใช้ iMedCare ที่ได้รับการสนับสนุนจาก กสศ.

ผศ.ดร.แสงอรุณ อธิบายขั้นตอนการพัฒนาผู้ดูแลว่า การอบรมมีทั้งหมด 120 ชั่วโมงตามมาตรฐานของกรมอนามัย คือ ภาคทฤษฎีเป็นการเรียนในระบบ e-Learning จากนั้นฝึกทักษะในห้องปฏิบัติการทั้ง 5 หมวด คือ 1. การป้องกันดูแลแผลกดทับ 2. การป้องกันดูแลข้อยึดติดและกล้ามเนื้อลีบ 3. การดูแลป้องกันการติดเชื้อทางเดินหายใจ 4. การดูแลป้องกันการติดเชื้อทางเดินปัสสาวะ และ 5. การป้องกันโรคซึมเศร้า และภาคทฤษฎี 40 ชั่วโมง มีทั้งการฝึกปฏิบัติในห้องแล็บ การฝึกภาคสนาม และการสอบปฏิบัติ หลังอบรมครบตามจำนวนชั่วโมง ผู้ร่วมเรียนรู้จะได้รับใบ Certificate เพื่อรับรองผลการฝึกอบรม

ผลลัพธ์การทำงานในปี 2564 คณะทำงานได้ส่งเสริมให้ผู้ร่วมเรียนรู้ในด้านการเป็นกบริบาลผ่านหลักสูตรการอบรม 120 ชั่วโมง เรียนจบแล้วมีเอกสารรับรองให้ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ดูแลผู้ป่วยและผู้สูงอายุผ่านแอปพลิเคชัน iMedCare ได้ ส่งผลให้ผู้ร่วมเรียนรู้บางส่วนมีรายได้ที่มั่นคงเฉลี่ยเดือนละประมาณ 20,000 บาท แต่กระนั้นคณะทำงานยังค้นพบว่า การส่งเสริมอาชีพที่ตัวเองถนัดเพียงอย่างเดียว ทุกคนต่างมีความฝัน ความหวัง และความต้องการที่แตกต่างออกไป

ปี 2565 จึงส่งเสริมอาชีพตามที่ผู้ร่วมเรียนรู้สนใจ เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ การปลูกผักไฮโดรโปนิกส์ การทำขนมพื้นบ้าน การทำน้ำพริกและเครื่องแกง รวมถึงขยายการทำงานไปสู่กลุ่มช่วงวัยอื่นมากขึ้น โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนนอกกระบวนการศึกษาในสถานพินิจฯ และศูนย์ฝึกอาชีพยะลา เพื่อป้องกันการกลับสู่วังวนเดิม และพัฒนาให้เป็นกำลังหลักในการพัฒนาชุมชนในอนาคต ซึ่งก่อนเข้าสู่การฝึกทักษะอาชีพ สิ่งสำคัญคือต้องพาผู้ร่วมเรียนรู้ฝึกทักษะชีวิตก่อน เพื่อให้สามารถออกแบบแผนชีวิตได้ด้วยการส่งเสริมอาชีพตามสมควรควบคู่ไปกับการเรียนรู้ “กาย ใจ ต้องมั่นคง สุขภาพ อย่ให้ขาด การเงิน ดิจิทัล ไม่ว่างเว้น”

ด้านผู้ร่วมเรียนรู้เดิม ในปีนี้ได้ยกระดับให้เป็นแกนนำ/โค้ช หรือมักเรียกติดปากกันว่า “บอส” เนื่องจากมองเห็นความสามารถในการสร้างการเรียนรู้ให้กับผู้อื่น รวมถึงต้องการเปลี่ยน Mindset คนทำงานตามระบบฟังก์ชัน อาทิ กลุ่ม อสม. ในพื้นที่เทศบาลตำบลปริกและเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ ให้มีศักยภาพในการเป็นวิทยากรกระบวนการเพื่อสร้างการเรียนรู้และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับทุกคนในพื้นที่เองได้ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วสามารถสร้างวิทยากรกระบวนการประจำพื้นที่ได้ทั้งหมด 20 คน จากการชวนคิด ชวนทำ BAR และ AAR บทเรียนที่ได้รับอย่างเข้มข้น

ปี 2566 ผศ.ดร.แสงอรุณ ดำเนินโครงการเสริมสร้างทักษะอาชีพและการประกอบการบนฐานอาชีพ ชุมชนอำเภอสะเดา โดยมีสถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหน่วยจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนจาก อสม. โดยเฉพาะสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (พมจ.สงขลา) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) คณะกรรมการชุมชน และกองสวัสดิการสังคม เข้ามามีบทบาทในการค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้ และบูรณาการงานร่วมกันมากขึ้น รวมถึงส่งเสริมให้วิทยากรกระบวนการในพื้นที่จากปีก่อน มาร่วมค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้ใหม่ใน 2 พื้นที่เดิมเพื่อให้ได้ตัวจริง ทั้งยังคอยติดตามและประเมินผล ฝึกอบรมให้มีกาย ใจ ที่พร้อมก่อนเปิดรับการเรียนรู้ทักษะอาชีพจากฐานทุนชุมชนที่เลือกเอง ซึ่งมีเพิ่มเติมจากปีก่อน เช่น การแต่งหน้า การซ่อมรถจักรยานยนต์ การเลี้ยงไก่ การปลูกสมุนไพร เกิดเป็นการรวมกลุ่ม ร่วมเรียนรู้ ร่วมกันทำ และร่วมกันขาย เช่น น้ำพริก เครื่องแกง ปลูกผัก บ้างก็แยกกันทำตามกำลังที่มี

นอกจากนี้เทศบาลเมืองปาดังเบซาร์ยังเอื้อเพื่อพื้นที่กลางให้ผู้ร่วมเรียนรู้ปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ร่วมกัน รวมถึงทำ MOU กับบริษัท เซฟสกิน อินดัสทรีส์ (ประเทศไทย) จำกัด ในการอำนวยความสะดวกให้เปิดตลาดขายผลผลิตจากชุมชนทุกวันจันทร์ และที่หน้าเทศบาลทุกวันพฤหัสบดี เพื่อให้ผู้ร่วมเรียนรู้มีรายได้ประจำจากการขายสินค้า

ปี 2567 มีการขยายผลการดำเนินงานไปที่เทศบาลตำบลคลองแงะและเทศบาลเมืองสะเดา เพิ่มเติมในโครงการพื้นที่เรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพสู่คุณภาพชีวิตอำเภอสะเดา เพราะแม้เทศบาลเมืองสะเดาจะเป็นพื้นที่การค้าชายแดนที่มีด่านใหญ่ที่สุดในประเทศไทย แต่ประชากรในพื้นที่กลับด้อยโอกาสไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ ส่วนเทศบาลตำบลคลองแงะนั้นเป็นพื้นที่ที่มีประชากรพลัดถิ่นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการตั้งถิ่นฐานในลักษณะชุมชนแออัดหรือสลัมอยู่หลายพื้นที่ เกิดผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่มั่นคง เพราะอาจโดนไล่ที่ได้ตลอดเวลา ทั้งยังมีปัญหาสุขอนามัยอย่างมาก คณะทำงานจึงนำโมเดลการทำงานที่เทศบาลตำบลปริงและเทศบาลเมืองปาดังเบซาร์มาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนขบวนนำคนในพื้นที่เดิมมาช่วยออกแบบการทำงานและสร้างการเรียนรู้ในพื้นที่ใหม่

นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการงานกับสมาคมอาสาสร้างสุข ที่ดำเนินโครงการการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จังหวัดสงขลา กสศ. และโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และกองสวัสดิการสังคม บริหารจัดการงบประมาณโดยไม่ได้นับไปที่การอบรมอาชีพหรือการให้ทุนชาวบ้านไปประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว แต่จะส่งเสริมความรู้เรื่องทักษะชีวิตร่วมกับสถาบันนโยบายสาธารณะก่อน เพื่อให้มีแผนในการดำเนินชีวิต และมั่นใจว่าต้องการเรียนรู้อาชีพที่ต้องการจริง ๆ จึงจะได้ไปต่อ

อีกทั้งสถาบันฯ ยังสร้างกลไกใหม่ด้วยการจัดตั้ง “ห้องเรียนชุมชน” โดยใช้วิทยากรกระบวนการประจำพื้นที่มาช่วยอบรมให้ความรู้ ซึ่งเด็กและเยาวชนสามารถมาเรียนรู้ได้ทุกเวลา แต่ต้องรวมตัวกันให้ได้ 3 คนขึ้นไป รวมถึงส่งเสริมให้ชวนผู้ปกครองมาด้วย เพราะต้องการให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งครอบครัว โดยเฉพาะพ่อที่เป็นผู้มีอิทธิพลสูงสุดในบ้าน โดยได้รับการเอื้อเฟื้อสถานที่จากโรงเรียนบ้านปริกใต้ และได้รับความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียนต่าง ๆ ที่เกษียณราชการแล้วมาร่วมกันสร้างการเรียนรู้โดยปัจจุบันห้องเรียนชุมชนแห่งนี้เปิดสอนทุกวันเสาร์ แต่พบอุปสรรคคือเด็กบางคนต้องเดินทางไกลเพื่อมาเรียน ในอนาคตจึงวางแผนเปิดห้องเรียนใกล้พื้นที่ที่เด็กอยู่เพิ่มเติม เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านควนเสม็ด

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สถาบันการศึกษาก็สามารถหลุดออกจากกรอบการทำงานฟังก์ชันและลงมาสรางสนามการเรียนรู้เองได้ ดังเช่น สถาบันนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่ไม่ยึดติดกรอบคิดเดิม ๆ ของงานบริหาร แต่หันมาส่งเสริมให้คนในชุมชนได้มีสู่ทางในการสร้างชีวิตในแบบที่เลือกเอง ถึงกระนั้นก็ได้ทั้งความรู้เดิม แต่ส่งไม้ต่อไปกับมูลนิธิชุมชนสงขลาแล หากผู้ร่วมเรียนรู้คนใดสนใจเรียนรู้หลักสูตรการบริหาร จะต้องมาเรียนรู้ทักษะชีวิตจากสถาบันฯ ก่อนที่จะไปเรียนรู้ทักษะอาชีพกับมูลนิธิ ซึ่งปัจจุบันมีผู้ร่วมเรียนรู้ประกอบอาชีพนักบริหารแบบอยู่ประจำบ้านเป็นอาชีพรายได้หลัก 20 คน และพาร์ทไทม์อีก 20 คน

๑๑๑๑

“ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันออกแบบการทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหาแรงงานนอกระบบให้เป็นไปในลักษณะการทำงานเชิงลึกระยะยาว และต่อเนื่อง เพื่อให้คนทุกกลุ่มมีพื้นที่ในการเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ และมีงานทำไปสู่การประกอบอาชีพตามความถนัดและศักยภาพที่พึ่งพาตนเองในการดำรงชีวิตได้ ”

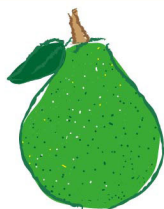

ศาสตราจารย์ณฤมณ นีราทร

คณะทำงานกำกับทิศทางโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะประชากรวัยแรงงาน

ส้มจุกปลูกชีวิต...คนจะนะ

วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ จังหวัดสงขลา

ส้มจุก

อดีตผลไม้เสี่ยง
กำลังจะเลือนหาย

ชาวบ้านตำบลแค อำเภอจะนะ
รวมกลุ่มก่อตั้ง
วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ
เพื่อปลูกส้มจุกที่เหลือน้อย
ให้ฟื้นคืนชีพอีกครั้ง

ปี 2562

โครงการพัฒนากิจกรรมอาชีพการขยายพันธุ์และดูแล
ส่วนส้มจุก ชุมชนบ้านแคเหนือ อ.ต.แค อ.จะนะ จ.สงขลา

- ส่งเสริมทักษะอาชีพการปลูก ขยายพันธุ์
และดูแลสวนส้มจุก ทำในพื้นที่ตำบลแค
- พัฒนาหลักสูตรการขยายพันธุ์และดูแล
สวนส้มจุก 2 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรวิชาการ
และหลักสูตรภูมิปัญญา

ปี 2563

โครงการพัฒนากิจกรรมอาชีพการขยายพันธุ์
และดูแลสวนส้มจุกในพื้นที่ 5 ตำบล
อ.จะนะ จ.สงขลา

- ยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้ 10 คน
เป็นวิทยากรอบรมอาชีพ
- ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้ร่วมเรียนรู้เพิ่มเติม 4 ตำบล
ได้แก่ ตำบลคู ตำนลท่าหมอไทร ตำบลขุนตืดหวาย
ตำบลนาหว้า
- ชวนภาคีในพื้นที่มาร่วมขับเคลื่อนการทำงาน
เช่น สว.สต. อบต. ทำนล ผู้นำศาสนา และ อสม.
- สร้างเครือข่ายผู้ปลูก สร้างตลาด
- เพิ่มพื้นที่ปลูกส้มจุกทั้งอำเภอ

ปี 2564

โครงการพัฒนากิจกรรมอาชีพการขยายพันธุ์
และดูแลสวนส้มจุกจะนะ

- สร้างศูนย์เรียนรู้ “วิทยาลัยส้มจุก” นำหลักสูตรจากปีแรก
มาพัฒนาและจัดอบรมรวม 5 รุ่น
- ยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้จากวิทยากรอบรมอาชีพเป็น
วิทยากรกระบวนการหรือกระบวนกรชุมชน รวม 20 คน
- ให้ความสำคัญต่อการทำงานกับเด็กและเยาวชนมากขึ้น

ปี 2565

โครงการพัฒนากิจกรรมอาชีพการขยายพันธุ์และดูแลสวนส้มจุก

- จัดทำ Facebook Live รายการ “ส้มจุกปลูกชีวิต”
เพื่อสื่อสารสู่สาธารณะ
- ยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้จากวิทยากรกระบวนการ
สู่การเป็นโค้ชระดับพื้นที่ 20 คน ใน 4 หมู่บ้าน
- ดึงผู้ที่มีศักยภาพในชุมชนมาร่วมเป็นโค้ชเพิ่มเติม

– **โค้ช** มีหน้าที่สำคัญในการค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้ตัวจริง
คอยสอดส่องดูแล และติดตามพัฒนาการเรียนรู้
ทักษะต่าง ๆ โดยโค้ช 1 คน ดูแลผู้ร่วมเรียนรู้ 5 คน

ปี 2566

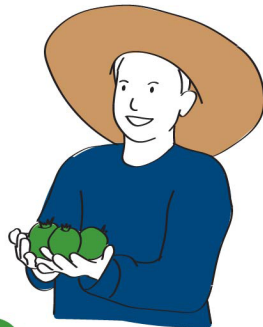
โครงการพัฒนากลไกการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

- ยกระดับการโค้ชจากค้นหา ติดตาม เป็นการให้คำปรึกษาและหนุนเสริมไปสู่การเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ชีวิต
- พัฒนาสู่การเป็น **Family Coach** สามารถโค้ชคนในครอบครัวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้
- หนุนเสริมอาชีพที่มากกว่าสัมฤทธิ์ตามความถนัดและสนใจ

- จัดทำ Facebook Live รายการ **“ปลูก ปรับ เปลี่ยน ตำบลแคว”** เพื่อสื่อสารสู่สาธารณะ
- จัดตั้ง **“สภาเสมอภาคตำบลแคว”** เพื่อร่วมกันคิดกรองผู้ร่วมเรียนรู้ตัวจริงและร่วมกันวางแผนแนวทางการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ ประกอบด้วย

- ผู้นำส่วนท้องถิ่น เช่น ท่านผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน
- ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (ผอ.สว.ศ.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
- อีหม่าม คอเต็บ มัสยิด และคณะกรรมการมัสยิด
- นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
- ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
- ครู สกร. ตำบล
- เกษตรตำบล
- คณะทำงานวิสาหกิจชุมชนสัมฤทธิ์จะนะ
- ตัวแทนผู้ร่วมเรียนรู้

- สานสัมพันธ์ด้วย **“ปิ่นโตเสมอภาค”** ทุกครั้งที่มีการประชุมหรือจัดอบรม ทุกคนจะนำอาหารมาทานร่วมกันคนละ 1 อย่าง
- จัดตั้ง **“ตลาดสัมฤทธิ์”** นำผลผลิตที่ได้จากการเรียนรู้มาสร้างรายได้ทุกวันอาทิตย์ เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน
- สร้าง **“ห้องสมุดเสมอภาค”** พื้นที่กลางของคนทุกช่วงวัย
- เน้นกระบวนการพัฒนา **“คน”** ด้วยการจัดทำ 3 หลักสูตรพัฒนาศักยภาพ ได้แก่ คนทำงานระดับหน่วยจัดการเรียนรู้ คณะทำงานระดับพื้นที่ขยายผล และผู้ร่วมเรียนรู้

ปี 2567

โครงการพัฒนากลไกการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

- ยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้จากตำบลแควให้กลายเป็น**ผู้ประกอบการ**
- **ขยายกลไกการทำงานไปยัง 2 พื้นที่** ได้แก่ ตำบลลูกและตำบลลำหอยไทร
- **พัฒนาศักยภาพโค้ชให้เข้มแข็งขึ้น** โดยมอบหมายหน้าที่ให้แต่ละคนตามความถนัด
 - **โค้ชประสานงาน** มีหน้าที่ค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้
 - **โค้ชชีวิต** มีหน้าที่รับฟังและให้คำปรึกษา
 - **โค้ชอาชีพ** ต้องเชี่ยวชาญในแต่ละอาชีพและให้ความรู้ได้อย่างตรงจุด
- จัดตั้ง **“สภาเสมอภาค 3 ตำบล”** ประกอบด้วย ตำบลแคว ตำบลลูก ตำบลลำหอยไทร เพื่อร่วมตัวกันขับเคลื่อนงานในพื้นที่ตามวิสัยทัศน์ “สร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สังคมแบ่งปัน สิ่งแวดล้อมยั่งยืน”
- **มองหาอาชีพใหม่ ๆ** ซึ่งเป็นทุกเดิมของชุมชน และยกระดับให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น 15 อาชีพ
- จัดทำ Facebook Live รายการ **“คิดได้ ทำเป็น เห็นคุณค่า”** เพื่อสื่อสารสู่สาธารณะ และปลูกฝังให้ผู้ร่วมเรียนรู้เห็นคุณค่าของสิ่งที่อยู่รอบตัว

โครงการพื้นที่เรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพ สู่คุณภาพชีวิตอำเภอสะเดา

“ส้มจุก” อีตีดผลไม้เลื่องชื่อประจำถิ่นอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เคยสร้างรายได้ให้เกษตรกรในพื้นที่เป็นกอบเป็นกำ ถึงขนาดมีคำกล่าวว่า “บ้านอิฐสร้างมาจากส้มจุก” เพราะสมัยก่อนบ้านส่วนใหญ่จะสร้างด้วยไม้และมุงหลังคาด้วยจาก ดังนั้นหากบ้านไหนใช้อิฐและมุงหลังคาด้วยกระเบื้องได้ ถือว่าบ้านนั้นมีฐานะพอสมควร ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ก็มาจากส้มจุก แต่ภายหลังเกษตรกรไม่นิยมปลูก เนื่องจากเป็นพืชที่ดูแลยาก ประกอบกับมีการส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจอื่น เช่น ยางพารา ปาล์ม จึงทำให้ส้มจุกเริ่มเลือนหายไปจากชุมชน

ด้วยเหตุนี้ นายอะหมัด หลีขาหรี จึงพยายามรวมกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ตำบลแค อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ เพื่อร่วมกันปลูกส้มจุกที่หลักไหลให้พื้นดินซึบพื้อีกครั้ง กระจาบเหมาะกับโครงการส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) เข้ามาในปี 2562 จึงสนใจเข้าร่วมโครงการและดำเนินงานขยายผลต่อเนื่องจนเข้าสู่ปีที่ 6 โดยตลอดระยะเวลา 6 ปี โครงการฯ นี้ไม่เพียงสร้างการเรียนรู้ให้กับหน่วยจัดการเรียนรู้และผู้ร่วมเรียนรู้ในพื้นที่เท่านั้น คณะทำงานและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ต่างได้เรียนรู้ ได้ข้อค้นพบ และได้แนวทางการทำงานใหม่ ๆ ที่เชื่อมโยงและถักทอคนในพื้นที่ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้

ปี 2562 เกิดการพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับการขยายพันธุ์และดูแลสวนส้มจุกในพื้นที่ตำบลแค ทั้งการทำปุ๋ยจากมูลไส้เดือน การตัดหญ้า การแต่งกิ่ง โดยได้รับการหนุนเสริมความรู้จากสำนักงาน เกษตรอำเภอจะนะและปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งได้มีการรวบรวมองค์ความรู้ไว้ 2 หลักสูตร คือ หลักสูตร วิชาการกับหลักสูตรภูมิปัญญา ให้ผู้ร่วมเรียนรู้และผู้สนใจได้เลือกสรร

ปี 2563 มีการยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้ 10 คนเป็นวิทยากรให้ความรู้ เนื่องจากเห็นศักยภาพ ในการสื่อสารและความกล้าแสดงออก รวมถึงขยายผลสร้างการเรียนรู้ไปยังผู้ร่วมเรียนรู้ ใน 4 ตำบลข้างเคียง ทั้งยังเชื่อมโยงภาคีในพื้นที่มาร่วมขับเคลื่อนการทำงานมากขึ้น เช่น โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน (อสม.) ฯลฯ รวมถึงสร้างเครือข่ายผู้ปลูก สร้างตลาด และเพิ่มพื้นที่ปลูกส้มจุก เพื่อให้อำเภอจะนะเป็นพื้นที่ปลูกส้มจุกทั้งอำเภอ

ปี 2564 พัฒนาศูนย์เรียนรู้ “วิทยาลัยส้มจุก” นำหลักสูตรเกี่ยวกับส้มจุกที่ได้จากปีแรกมาพัฒนา และจัดอบรมรวม 5 ฐาน ได้แก่ 1. ประวัติความเป็นมา 2. การขยายพันธุ์และการดูแลสวน 3. การเลี้ยงไส้เดือน 4. ความรู้เกี่ยวกับการตลาด และ 5. วิถีเกษตรพอเพียง พร้อมทั้งยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้ จากวิทยากรอบรมอาชีพเป็นวิทยากรกระบวนการหรือกระบวนการชุมชนเพิ่มขึ้นรวม 20 คน โดยสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้ร่วมเรียนรู้ใหม่ได้อย่างหลากหลาย ไม่เฉพาะเจาะจงแค่เรื่องอาชีพ แต่ครอบคลุมไปถึงการเตรียมความพร้อมด้านกายและใจก่อนเริ่มเรียนรู้ รวมถึงให้ความสำคัญ ต่อการทำงานกับเด็กและเยาวชนมากขึ้น เนื่องจากผู้ร่วมเรียนรู้มักนำบุตรหลานมาร่วมเรียนรู้ด้วย จึงมองเห็นข้อดีว่า หากออกแบบกิจกรรมให้เด็ก ๆ สนใจจะทำให้เขามีกิจกรรมสร้างสรรค์ทำ ไม่ไปข้องเกี่ยวกับอบายมุข และยังไปกว่านั้นเมื่อผู้ปกครองมีอาชีพที่มีรายได้ส่งลูกเรียน ทำให้ลดปัญหาเด็กและเยาวชน หลุดออกจากระบบการศึกษาได้

ปี 2565 ยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้จากวิทยากรกระบวนการสู่การเป็นโค้ชระดับพื้นที่ 20 คน ใน 4 หมู่บ้าน รวมถึงดึงผู้ที่มีศักยภาพในชุมชนมาร่วมเป็นโค้ชเพื่อช่วยค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้ตัวจริง คอยสอดส่องดูแล และติดตามพามาเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ โดยโค้ช 1 คน จะดูแลผู้ร่วมเรียนรู้ 5 คน รวมถึงจัดทำ Facebook Live รายการ “ส้มจุกปลูกชีวิต” เพื่อสื่อสารกระบวนการเรียนรู้และการ เปลี่ยนแปลงของผู้ร่วมเรียนรู้สู่สาธารณะ

ปี 2566 ยกระดับการโค้ชจากค้นหา ติดตาม เป็นการให้คำปรึกษาและหนุนเสริมไปสู่การเรียนรู้ ตามที่ต้องการได้ รวมถึงพัฒนาผู้ร่วมเรียนรู้สู่การเป็น Family Coach โดยสามารถโค้ชคนในครอบครัว ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ และหนุนเสริมอาชีพให้ผู้ร่วมเรียนรู้เพิ่มเติมจากการขยายพันธุ์และดูแล

สวนส้มจุก จนเกิดเป็นอาชีพที่หลากหลายตามความถนัดและสนใจ เช่น ช่างตัดผม ช่างซ่อมรถ การทำขนมพื้นบ้าน การเลี้ยงแพะ การปลูกผักสวนครัว ฯลฯ รวมถึงปลูกฝังให้ผู้ร่วมเรียนรู้เห็นคุณค่าของสิ่งที่อยู่รอบตัว และจัดทำ Facebook Live รายการ “ปลูก ปรับ เปลี่ยน ตำบลแค” เพื่อสื่อสารกระบวนการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงของผู้ร่วมเรียนรู้สู่สาธารณะ

ในส่วนของกลไกการทำงานมีการจัดตั้ง “สภาเสมอภาคตำบลแค” ซึ่งประกอบด้วย 1. ผู้นำส่วนท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน 2. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (ผอ.รพสต.) และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 3. อีหม่าม คอเต็บ บิหลั่น และคณะกรรมการมัสยิด 4. นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 5. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล 6. ครู สกร. ตำบล 7. เกษตรตำบล 8. คณะทำงานวิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะ 9. ตัวแทนผู้ร่วมเรียนรู้ เพื่อร่วมกันคัดกรองผู้ร่วมเรียนรู้ตัวจริงที่คัดเลือกมา และร่วมกันวางแผนแนวทางการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

นอกจากนี้ ทุกครั้งที่มีการจัดประชุมสภาเสมอภาค เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้ร่วมเรียนรู้หรือจัดอบรมให้แก่หน่วยงานภายนอก จะมีการจัด “ปันโตเสมอภาค” ให้ผู้ร่วมเรียนรู้นำอาหารมาคนละ 1 อย่างเพื่อรับประทานร่วมกัน นอกจากจะประหยัดรายจ่ายแล้วยังสร้างรายได้เนื่องจากแต่ละคนจะได้ค่าจ้างทำอาหารคนละ 100 บาท

“ เราเชื่อมั่นว่าหน่วยปฏิบัติการเชิงพื้นที่ของเราก็เป็นคานาจัดสำคัญ เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติการเรียนรู้ที่มีทั้งต้นแบบ องค์ความรู้ และการขับเคลื่อนงานต่อ ถ้า กสศ. จัดการดี ๆ แล้วเชื่อมโยงให้เกิด การบูรณาการการทำงานร่วมกัน ก็จะเกิดคานาจัดการเปลี่ยนแปลง ของประเทศครั้งใหญ่ ”

ศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ จิตระดับ
ที่ปรึกษาคณะกรรมการบริหาร กสศ.

รวมถึงจัดตั้ง “ตลาดส้มจุก” เพื่อส่งเสริมให้ผู้ร่วมเรียนรู้นำผลผลิตที่ได้จากการเรียนรู้ มาสร้างรายได้ทุกวันอาทิตย์ เวลา 14.00 น. เป็นต้นไป เกิดเป็นเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน ทั้งยังสร้าง “ห้องสมุดเสมอภาค” พื้นที่กลางของคนทุกช่วงวัยที่สามารถมาหาความรู้และทำกิจกรรม คลายเครียดได้

จากการดำเนินงานกว่า 5 ปี วิสาหกิจชุมชนส้มจุกจะนะได้ส่งสมประสบการณ์ทั้งบทเรียน ความสำเร็จและข้อบกพร่อง จนสามารถจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ที่นอกเหนือจากการพัฒนา ทักษะอาชีพขยายพันธุ์และดูแลสวนส้มจุกแล้วยังมุ่งความสำคัญไปที่การพัฒนา “คน” เกิดเป็นหลักสูตร พัฒนาศักยภาพ 3 หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรพัฒนาศักยภาพคณะทำงานระดับหน่วยจัดการเรียนรู้ หลักสูตรพัฒนาศักยภาพคณะทำงานระดับพื้นที่ขยายผล และหลักสูตรพัฒนาศักยภาพผู้ร่วมเรียนรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการขับเคลื่อนงานในพื้นที่โดยใช้คนเป็นศูนย์กลาง

ปีที่ 6 เดินหน้าสร้างการเปลี่ยนแปลงไปยังพื้นที่อื่นเพิ่มเติมในโครงการพัฒนากลไกการส่งเสริม โอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยขยายกลไกการทำงานไปยัง 2 พื้นที่ คือ ตำบลคู และตำบลท่าหม่อไทร พร้อมทั้งยกระดับผู้ร่วมเรียนรู้จากพื้นที่เดิมอย่างตำบลคูให้กลายเป็น ผู้ประกอบการ ด้วยการส่งเสริมให้ไปเรียนรู้นอกพื้นที่เพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาชุมชน และจัดทำ Facebook Live รายการ “คิดได้ ทำเป็น เห็นคุณค่า” เพื่อสื่อสารกระบวนการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง ของผู้ร่วมเรียนรู้สู่สาธารณะ รวมถึงปลูกฝังให้ผู้ร่วมเรียนรู้เห็นคุณค่าของสิ่งที่อยู่รอบตัว

ในส่วนของการทำงาน ได้พัฒนาศักยภาพโค้ชให้เข้มแข็งขึ้นและไม่ต้องทำงานคนเดียว แต่มอบหมายหน้าที่ให้แต่ละคนตามความถนัด เช่น โค้ชประสานงาน มีหน้าที่ค้นหาผู้ร่วมเรียนรู้ โค้ชชีวิต มีหน้าที่รับฟังและให้คำปรึกษา โค้ชอาชีพ ต้องเชี่ยวชาญในอาชีพที่ผู้ร่วมเรียนรู้สนใจและให้ความรู้ได้อย่างตรงจุด

ทั้งนี้ ตำบลคูและตำบลท่าหมอไพร่ยังได้จัดตั้งสภาเสมอภาคขึ้นตามโมเดลของตำบลแควและรวมตัวกันขับเคลื่อนงานในพื้นที่พร้อมกันทั้ง 3 ตำบล โดยใช้ชื่อว่า “สภาเสมอภาค 3 ตำบล” ซึ่งจะนำสถานการณ์ปัญหาแต่ละพื้นที่มาแลกเปลี่ยนและหาทางออกร่วมกัน เพื่อให้ทุกพื้นที่เกิดประโยชน์สูงสุดตามวิสัยทัศน์ “สร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต เศรษฐกิจสร้างสรรค์ สังคมแบ่งปัน สิ่งแวดล้อมยั่งยืน”

นอกจากนี้ คณะทำงานยังมีแผนสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ต่อยอดศูนย์การเรียนรู้จากวิทยาลัยสัสมุกในพื้นที่ตำบลแคว ให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้นี้ได้ตลอดเวลาโดยมีวิทยากรประจำฐานเรียนรู้ฐานละ 2 คน ได้แก่ วิทยากรหลักและผู้ช่วยวิทยากรซึ่งพัฒนาศักยภาพจากผู้ร่วมเรียนรู้และคณะทำงานหน่วยจัดการเรียนรู้ โดยมีหน่วยงานภาคีต่าง ๆ เข้ามาหนุนเสริมองค์ความรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่

- 1 **เศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีวิต** ส่งเสริมให้สร้างสวนเสมอภาคหรือ Family Farming ซึ่งเป็นสวนผสมที่สามารถปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ร่วมกันได้ในพื้นที่เล็ก ๆ โดยปลูกพืชผสมผสานหลากหลายชนิดรวมกันในพื้นที่แห่งความเสมอภาคได้ ไม่ว่าจะเป็นพืชทานใบ ทานดอก ทานผล
- 2 **หนังสือคือชีวิต** ต่อยอดมาจาก “ห้องสมุดเสมอภาค” พื้นที่เรียนรู้ที่เปิดตลอด 24 ชั่วโมง มีหนังสือให้เลือกสรรหลากหลายรูปแบบ
- 3 **พืชผักรักชีวิต** สอนปลูกผักโดยมีพื้นที่กลางให้ได้เรียนรู้ เช่น แปลงผักยกแคร่ แปลงผักกระถาง แปลงผักคนเมือง
- 4 **ต้นไม้ให้ชีวิต** ให้ความรู้เกี่ยวกับต้นไม้พันธุ์พื้นถิ่นที่สามารถส่งเสริมให้กลายเป็นพืชเศรษฐกิจในอนาคตได้ เช่น ลำไยคริสตัล กล้วยตานี พริก มะเขือ แค ซึ่งเมื่อปี 2566 ได้ส่งเสริมให้ผู้ร่วมเรียนรู้ปลูกแคคนละต้น พร้อมทั้งปลูกฝังแนวความคิดดูแลต้นแคให้เปรียบเสมือนดูแลตนเอง กล่าวคือ หากสามารถดูแลต้นแคได้ก็สามารถดูแลชีวิตตัวเองได้ เพราะแค 1 ต้นสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ หากเหลือก็สามารถแบ่งปัน และขยายพันธุ์ได้อีกด้วย
- 5 **งานสวนชีวิต** ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านทักษะอาชีพซึ่งเป็นทุนความรู้เดิมจากปีที่ผ่านมา อาทิ การเลี้ยงไส้เดือน การขยายพันธุ์ และการดูแลสวนส้มजू

“เศรษฐกิจ-สังคม-สิ่งแวดล้อม” 3 ปัจจัยหนุนเสริมชีวิตคนจะนะ

เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เกิดการสานต่อ “ตลาดส้มจุก” โดยส่งเสริมให้ผู้ร่วมเรียนรู้ระดับตัวเอง เป็นผู้ประกอบการ และนำผลผลิตที่ได้จากการเรียนรู้มาขายสร้างรายได้ทุกวันอาทิตย์ เวลา 14.00 น. เป็นต้นไป เกิดเป็นเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน พร้อมทั้งมองหาอาชีพใหม่ ๆ ซึ่งเป็นทุนเดิมของชุมชน และยกระดับให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น 15 อาชีพ ได้แก่ การซ่อมรถจักรยานยนต์ การเลี้ยงชันโรง การรับจ้างตัดหญ้า การปลูกผัก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงแพะ การทำไม้เสียบลูกชิ้น การเลี้ยงเป็ดไข่ การเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงไก่ชน การตัดผมชาย การเย็บผ้า การเชื่อมเหล็ก การทำขนมพื้นบ้าน และการรับจ้างล้างมีดกรีดยาง

สังคมแบ่งปัน ทานข้าวพร้อมหน้าด้วย “ปิ่นโตเสมอภาค” รวมถึงนำผลผลิตอย่างพริก มะเขือ ดอกแค ไปทำอาหารในงานบุญของชุมชน และแบ่งปันเพื่อนบ้าน

สิ่งแวดล้อมยั่งยืน ส่งเสริมให้อนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นตั้งแต่ส้มจุกไปจนถึงพืชผักสวนครัว ริมรั้วบ้าน

“

การสร้าง Lifelong Learning จำเป็นต้องรองรับคนทุกช่วงวัย

ซึ่งประเทศไทยมีรูปแบบการศึกษาและนวัตกรรมทางการศึกษาที่หลากหลาย แต่จะอย่างไรให้สามารถรวบรวมนวัตกรรมเหล่านี้ให้เกิดการขยายผลได้ เพราะฉะนั้นการขับเคลื่อนทางสังคม สร้างความเข้าใจ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน จึงเป็นหัวใจสำคัญ ในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ที่จะตอบโจทย์ชีวิตทุกช่วงวัย เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง เพราะการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาคน

”

นายเอ็นนู ซื่อสุวรรณ

คณะกรรมการกำกับทิศทางโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะประชากรวัยแรงงาน

สัมจุกसानฝึนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

วิสาหกิจชุมชนสัมจุกจะนะยังได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกลไกจังหวัดในการพาการศึกษาไปหาทุกคน เพื่อป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนหลุดออกจากระบบการศึกษา ผ่านการจัดทำโครงการสัมจุกसानฝึนลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา ได้มีพื้นที่กลางในการศึกษาหาความรู้ และส่งเสริมการอ่านร่วมด้วย ภายใต้การสนับสนุนของโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ หรือ Area-based Education (ABE) ซึ่งได้รับทุนโดยสมาคมอาสาสร้างสุข และมีนายอะหมัดร่วมดำเนินงานในบทบาทครูอาสาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสร้างสุข ทั้งยังมีการประชุมร่วมกันภายในจังหวัดเพื่อขับเคลื่อนโมเดลการทำงานร่วมกันเป็นระยะ

นอกจากนี้ นายอะหมัด ในฐานะรองผู้อำนวยการโรงเรียนสมบูรณ์ศาสน์ ยังได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้โรงเรียนเกิดการพัฒนาดตนเองผ่านโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนพัฒนาดตนเอง (TSQM) เพื่อให้เกิดการสร้างพื้นที่นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้อในพื้นที่จังหวัดสงขลา พร้อมทั้งพัฒนาครูและนักเรียนให้สามารถเรียนรู้อร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งจะช่วยให้เกิด Thailand Zero Dropout ได้อย่างแท้จริง

จากวันนั้นถึงวันนี้ สัมจุกได้กลายเป็นเครื่องมือปลูกนเเวศการเรียนรู้ให้กับใครหลายคนในพื้นที่อำเภอจะนะได้มองเห็นว่า ยังมีอาชีพอีกมากมายในบ้านเกิดตัวเองให้ได้เลือกสรร พร้อมทั้งได้ปลูกภูมิปัญญาที่เลือนหายไปให้ฟื้นคืนอีกครั้งด้วยการรู้คุณค่า สานต่อทุนเดิมที่มี และยกระดับสร้างอาชีพเดิมให้กลายเป็นอาชีพใหม่ที่เเวิลกว่า

๑๑๑๑

โครงการเสริมความเข้มแข็ง นวัตกรชาวบ้านบางกล่ำจังหวัดสงขลา

วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรคุณธรรมวัดคูเต่า เริ่มต้นทำโครงการส่งเสริมอาชีพนวัตกรชาวบ้าน เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ในปี 2566 โดยมีนายชาญวิฑูร สุขสว่างไกร เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ ที่มีเป้าหมายเพื่อยกระดับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจาก ต้นทุนของพื้นที่คือ เป็นจุดศูนย์กลางการคมนาคม มีกลุ่มแกนนำที่ขับเคลื่อนชุมชน เช่น สมาคม ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดสงขลา และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา แต่เมื่อมีโอกาสได้ดำเนินงานร่วมกับ กสศ. ทำให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ โดยก่อนจะ พุ่งเป้าไปในเรื่องของการพัฒนาอาชีพ จะต้อง “สร้างการตื่นรู้” สำหรับผู้ร่วมเรียนรู้ให้ได้ก่อน เป็นอันดับแรก ต้องมีความเข้าใจในเรื่องของสุขภาพ การทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย วิเคราะห์การเงิน ภายในครัวเรือนก่อนจึงจะต่อยอดการพัฒนาอาชีพได้ โดยนำความต้องการและต้นทุนของผู้ร่วมเรียนรู้ เป็นตัวตั้งในการออกแบบการเรียนรู้ ทำให้ได้อาชีพบนฐานทุนชุมชนที่นอกเหนือจากอาชีพท่องเที่ยว เพียงอย่างเดียว ได้แก่ การเกษตร การเพาะปลูกสมุนไพร การทำขนมพื้นบ้าน และการเลี้ยงชันโรง

ในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ทักษะอาชีพ วิสาหกิจฯ ได้ค้นหาและร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ในพื้นที่ เช่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ เทศบาลตำบลบางกล่ำ พัฒนาชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น มาร่วมเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ทักษะอาชีพต่าง ๆ ตามความถนัด และตามภารกิจของแต่ละหน่วยงาน และที่สำคัญต้องมีความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ ไม่จำกัดเวลาตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนเวลาเรียนให้สอดคล้องกับบริบทชีวิตของผู้ร่วมเรียนรู้ได้ จากกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลให้ปัจจุบันมีผู้ร่วมเรียนรู้บางส่วนสามารถพัฒนาตนเอง และยกระดับ กลายเป็นโค้ชในการถ่ายทอดความรู้ทักษะอาชีพที่เกิดขึ้นจากโครงการฯ ให้กับเพื่อนได้

ด้วยประสบการณ์ทำงานหนึ่งปีที่ผ่านมา ทำให้ในปี 2567 วิสาหกิจฯ มองเห็นโอกาสที่จะส่งต่อ การศึกษาเรียนรู้ให้กลุ่มที่มีความเปราะบางและยังเข้าไม่ถึงการศึกษาเพิ่มเติม นั่นคือ กลุ่มเยาวชน นอกกระบวนการศึกษา จึงดำเนินโครงการส่งเสริมความเข้มแข็งนวัตกรชาวบ้าน อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ในพื้นที่ตำบลแม่athom ตำบลท่าช้าง และตำบลบางกล่ำ อำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย ผู้ร่วมเรียนรู้ใหม่จำนวน 40 คน และผู้ร่วมเรียนรู้เดิมจำนวน 30 คน รวมทั้งหมด 70 คน โดยให้บทบาทผู้ร่วมเรียนรู้เดิมเป็นทีมโค้ชในพื้นที่ ถ่ายทอดทักษะอาชีพ และเป็นกลไก สำคัญในการดูแลติดตามกลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้ใหม่รายตำบล เพื่อให้ง่ายต่อการติดตาม โดย วิสาหกิจฯ ทำหน้าที่เป็นโค้ชคอยดูแลภาพรวมของทุกตำบล แต่ในส่วนของการละเอียดเชิงลึกนั้น ขึ้นอยู่กับ วิธีการออกแบบการทำงานของทีมโค้ชแต่ละตำบลจะเลือกใช้

แต่ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับกลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้ใหม่ 40 คน วิสาหกิจฯ ยังคงให้ความสำคัญต่อกระบวนการวิเคราะห์บทพวntonเองเช่นเคย โดยชักชวนผู้ร่วมเรียนรู้ วิเคราะห์และบทพวntonเอง รวมไปถึงการสร้างการตื่นรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น ภาระการเงินครัวเรือน ปัญหาสุขภาพ เพื่อมองหาวิธีแก้ไข อาจเป็นในเรื่องของการปลูกพืชผัก สวนครัวภายในรั้วบ้านเพื่อลดรายจ่ายบางส่วน และอาจเพิ่มรายได้จากพืชผักสวนครัวที่ปลูกเอง ซึ่งวิธีนี้จะช่วยให้ครัวเรือนมีรายได้เพียงพอต่อรายจ่าย และปัจจุบันกำลังฝึกปฏิบัติอาชีพเป็นรายกลุ่ม ตามความสนใจ

สำหรับการทำงานในปี 2567 นอกจากจะเป็นการทำงานเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ กลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้ใหม่แล้ว วิสาหกิจฯ ยังคงทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้เดิม โดยมีโจทย์สำคัญคือ ต้องยกระดับและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้มากกว่าเดิม เช่น เรียนรู้ในเรื่องของการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ สูตรขนมทองม้วน และที่สำคัญต้องเกิดการพัฒนาการบริหารจัดการภายใน กลุ่มด้วยตนเอง

โดยการดำเนินงานในปัจจุบันมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น โดยใช้การพัฒนาทักษะอาชีพ พัฒนาและเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้ร่วมเรียนรู้ในพื้นที่ เพื่อก้าวไปสู่เป้าหมายที่สำคัญในเรื่อง การท่องเที่ยววันนึ่งเอง

นายชาญวิฑูรย์ ย้ำว่า อาชีพหรือแม้แต่กระบวนการทำงานทั้งหมดที่วิสาหกิจชุมชนสนมไพร คุณธรรมวัดคูเต่าและทีมโค้ชในพื้นที่กำลังทำอยู่ตั้งแต่ปีแรกจนถึงปัจจุบันจะเป็นส่วนหนึ่งในเรื่อง การท่องเที่ยวและผลักดันให้เกิดการสร้างนวัตกรชาวบ้านบางกล่ำต่อไปในอนาคต

โครงการพัฒนาอาชีพบนฐานความหลากหลายชีวภาพ และภูมิปัญญาชุมชนบ้านม้าเอย

ด้วยประสบการณ์ของสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่มีหน้าที่เก็บรวบรวม และศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทางวิชาการศิลปกรรมตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุคสมัยปัจจุบัน ทำให้มีความรู้ความชำนาญในด้านของศิลปะและวัฒนธรรมที่มีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของมนุษย์ จึงนำความชำนาญที่มีอยู่มาเป็น “เครื่องมือ” ในกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ในพื้นที่ตำบลป่าชิง อำเภोजะเอนะ จังหวัดสงขลา ด้วยการดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพบนฐานความหลากหลายชีวภาพ และภูมิปัญญาชุมชนบ้านม้าเอย โดยมีนางสาวเบญจวรรณ บัวขวัญ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการฯ

ทั้งนี้ จากการสำรวจพื้นที่ทำให้ค้นพบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนบ้านม้าเอย ทั้งเกษตรกรผู้ปลูกข้าวและส้มจุก รวมถึงการจักสานหัตถ์นาฬิกาโดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจักสาน หัตถ์นาฬิกา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ในการต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ผู้บริโภค

เมื่อค้นพบว่าสิ่งที่มีอยู่คือ ทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรม จึงนำสองสิ่งนี้มาบูรณาการ ร่วมกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอาชีพ โดยเริ่มทำงานจากฐานใจ เนื่องจากเห็นว่าสภาพจิตใจที่มีปัญหาของผู้ร่วมเรียนรู้ส่งผลให้แต่ละคนมีความพร้อมต่อการเรียนรู้ ไม่เท่ากัน และบางคนยังไม่พร้อมเปิดใจที่จะเรียนรู้ จึงต้องชักชวนผู้ร่วมเรียนรู้จำนวน 54 คน ทบทวนตนเอง และเสริมพลังใจก่อนจะไปสู่กระบวนการพัฒนาด้านอื่น ๆ

หลังจากผ่านกระบวนการพูดคุยเสริมพลังใจ ทำให้ค้นพบปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตของผู้ร่วมเรียนรู้คือ รายได้และการกินอยู่ หลายคนยังขาดการวิเคราะห์การเงินและ การดูแลสุขภาพของตนเอง ส่วนใหญ่เน้นประกอบอาชีพหารายได้ แต่ไม่ใส่ใจปัญหาสุขภาพ เท่าที่ควร จึงต้องเสริมความรู้ทั้ง 2 ประเด็นนี้ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ของผู้ร่วมเรียนรู้ พร้อมเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง และให้ชุมชน มั่นใจว่าจะสามารถอยู่ได้ในสังคมปัจจุบันที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากนั้น จึงใช้กระบวนการรวมกลุ่มย่อย รวบรวมความคิดเห็นและความต้องการในอาชีพ นำไปสู่การรวมกลุ่มใหญ่ เพื่อคัดเลือกอาชีพและพิจารณาหลักสูตรร่วมกัน และต่อยอดการเรียนรู้ทักษะอาชีพต่อไป

แต่การจะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ไม่อาจทำได้เพียงลำพัง ฉะนั้นสถาบันฯ จึงไม่ได้เพียง เสริมพลังใจและความรู้ให้ผู้ร่วมเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังสร้างกลไกเพื่อขับเคลื่อนงานในพื้นที่รวม 3 กลไก ได้แก่ 1. กลไกกลุ่มผู้ร่วมเรียนรู้ชุมชนบ้านม้ายะ 2. กลไกหน่วยงานจิตอาสา เช่น อสม. และ 3. กลไก หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น เพราะมองว่าทั้ง 3 กลไกมีความใกล้ชิดกับพื้นที่ สามารถช่วยติดตาม ผู้ร่วมเรียนรู้ได้อย่างใกล้ชิด และยังช่วยสร้างการรับรู้การทำงานเพื่อพัฒนาพื้นที่ ทำให้สามารถ ขับเคลื่อนงานได้ง่ายขึ้น โดยคาดหวังว่าในอนาคตกลไกเหล่านี้จะขับเคลื่อนงานในพื้นที่ด้วยตัวเองต่อไป

โครงการพัฒนา "Food & Souvenir HUB" เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ภูมิกลุ่มแรงงานนอกระบบ จังหวัดสงขลา

หลังจากทั่วโลกเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับมวลมนุษย์ ทั้งด้านสุขอนามัย ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ด้านอุตสาหกรรมการผลิต แม้จะผ่านมา 6 ปี และกลับสู่สภาวะปกติแล้ว แต่ยังมีบางส่วนที่ยังคงได้รับผลกระทบเหล่านั้นอยู่ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ส่งผลให้หลายครัวเรือนขาดแคลนรายได้

หลายพื้นที่พยายามแก้ปัญหาสถานการณ์ดังกล่าว โดยร่วมมือกับหน่วยงานภายในและภายนอกพื้นที่ เช่นเดียวกับมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ ที่ได้สำรวจพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ อำเภอรโนด, ตำบลบ่อยาง และตำบลทุ่งหวัง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่า แรงงานในพื้นที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาถูกเลิกจ้างหลังสถานการณ์ Covid-19 และยังขาดการวิเคราะห์ศักยภาพของตนเองในการประกอบอาชีพ ส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงในอาชีพ และมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ จึงดำเนินโครงการพัฒนา "Food & Souvenir HUB" เพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ภูมิกลุ่มแรงงานนอกระบบ จังหวัดสงขลา โดยมีนางจันทนา เจริญวิริยะภาพ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

แต่หากจะเริ่มต้นด้วยการสนับสนุนการเรียนรู้ทักษะอาชีพเป็นอันดับแรก ผลลัพธ์ที่ได้ อาจเป็นเช่นเดิม ฉะนั้นกระบวนการทำงานอันดับแรกที่มีมูลนิธิฯ ได้ลงมือปฏิบัติร่วมกับผู้ร่วมเรียนรู้ กลุ่มวัยแรงงานนอกระบบ จำนวน 60 คน คือ การวิเคราะห์ตนเอง โดยให้ผู้ร่วมเรียนรู้วิเคราะห์ ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรายรับ-รายจ่าย สถานการณ์หรือภาระ ของครอบครัว ปัญหาสุขภาพ และประเด็นสำคัญที่จำเป็นต้องเติมเต็มคือ การทบทวนศักยภาพ ในการประกอบอาชีพเป็นรายบุคคล รวมไปถึงการเสนออาชีพที่ต้องการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์และออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทและประสบการณ์ของผู้ร่วมเรียนรู้

จากข้อมูลของการวิเคราะห์และทบทวนตนเอง เกิดเป็นอาชีพที่น่าสนใจมากกว่า 10 อาชีพ เช่น เกษตรกร การปลูกผัก การทำนา การขายเสื้อผ้ามือสอง การขายอาหาร ช่างตัดผม ช่างตัดเย็บ ฯลฯ แต่เพราะอาชีพที่น่าสนใจมีหลากหลาย และมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ทุกอาชีพ ตามความต้องการได้ จึงใช้วิธีการจัดกลุ่มประเภทอาชีพที่มีกระบวนการเรียนรู้ใกล้เคียงกัน ให้อยู่กลุ่มอาชีพเดียวกัน แล้วจึงนำเสนอให้แก่ผู้ร่วมเรียนรู้ทั้ง 60 คนต่อไป

นอกจากการสร้างการเรียนรู้แล้ว คณะทำงานยังสร้างกลไก “โค้ชในพื้นที่” เน้นไปที่การถ่ายทอด เทคนิคการทำงาน การสื่อสารและรวบรวมประเด็น เพื่อให้โค้ชเป็นตัวกลางในการประสานงาน ติดตาม และดูแลผู้ร่วมเรียนรู้ในพื้นที่อย่างใกล้ชิด โดยอาศัยความใกล้ชิดและเป็นกันเองของทีมโค้ช ในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ร่วมเรียนรู้ รวมถึงนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการออกแบบ การเรียนรู้ต่อไป ทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับคณะทำงานที่จะมาร่วมขับเคลื่อนงาน ในพื้นที่ของตนเองต่อไปในอนาคต

สงขลา

Thailand

Zero Dropout

ขับเคลื่อนมาตรการ

ด้วย

“กลไกภาคประชาสังคม”

สมาคมอาสาสร้างสุข

จังหวัด
สงขลา

ภาคีเครือข่ายภาคประชาชน
และภาคประชาสังคม

ต้นทุน
ประสบการณ์การทำงาน
กับเด็กและเยาวชนบนกระบวนการศึกษาและเด็กพิการ

กลไกเชื่อมประสานการขับเคลื่อนโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จังหวัดสงขลา
นำต้นทุนเดิมที่มีต่อยอดการทำงานโดยออกแบบ **โจทย์สร้างสุขด้านการศึกษา** เพื่อเด็กและเยาวชนสงขลา

ศึกษาความแตกต่าง
ของพื้นที่ชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

มุ่งเป้าไปที่ชุมชนเมืองเป็นหลัก เนื่องจากมีค่าครองชีพ
และค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาค่อนข้างสูง ประกอบกับ
มีประชากรแฝงกระจุกตัวอยู่เป็นจำนวนมาก
และไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้

ส่งเสริมให้เกิดการศึกษาทางเลือก
ให้กับเด็กและเยาวชน
ที่หลุดจากระบบการศึกษา

จัดตั้งสมัชชาการศึกษาและกลไกการทำงาน
ร่วมกับภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ อาสาสมัคร
และภาคเอกชน ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อพัฒนา
นโยบายแผนและมาตรฐานด้านการศึกษาในจังหวัด

สร้างกลไก
ขับเคลื่อน 3 ระดับ

กลไกเชื่อมประสาน สมาคมอาสาสร้างสุขเป็นหน่วยปฏิบัติการ

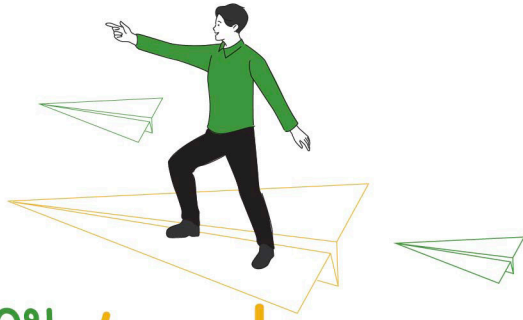

กลไกให้ความช่วยเหลือ หน่วยงานพังก์ขึ้นระดับจังหวัด
ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

กลไกสนับสนุน เช่น ครู สกร. มีบทบาทในการเป็น Case Manager (CM)
เพื่อค้นหาเด็กและเยาวชน

ตั้งเป้าการทำงาน ลดเด็กเสี่ยงหลุด

บูรณาการคณะทำงานให้ครบทุกมิติ ร่วมมือกับหน่วยงานด้านเด็ก เยาวชน การศึกษา และครอบครัว กว่า 30 หน่วยงาน ประชุม “**วงสานฝันเด็กและเยาวชน จังหวัดสงขลา**” ทุก 2 เดือนในการค้นหา ช่วยเหลือ ส่งต่อ พัฒนาเด็กและสมาชิก ในครอบครัว

จัดทำระบบฐานข้อมูล กรณีที่ต้องการ ความช่วยเหลือแบบ Case by Case จากการค้นหาของ CM โดยผนวกรวม กับฐานข้อมูล <https://communeinfo.com> ซึ่งในอนาคตจะพัฒนาเป็นฐานข้อมูลกลาง ระดับจังหวัด

จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ร่วมมือกับหน่วยงานในวงสานฝันฯ ขอรับบริจาคเสื้อผ้ามือสองจากหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนทั่วไป เดือนละ 1 ครั้ง

- 70 เปอร์เซนต์ เหมำจำหน่าย เพื่อนำเงินเข้ากองทุนด้านการศึกษา
- 20 เปอร์เซนต์ นำไปให้หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ประโยชน์
- 10 เปอร์เซนต์ นำไปใช้เยี่ยมเคส

ส่งเสริมให้เกิดการศึกษาทางเลือก จัดตั้ง “**ศูนย์การเรียนรู้**” เพื่อรองรับเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาชีวิต

- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสร้างสุข สำหรับเด็กที่ไม่พร้อมเรียนในระบบ และ สสร.
- ศูนย์ CSR สำหรับเด็กที่ต้องการทุนการศึกษาและทุนสำหรับประกอบอาชีพหรือการยังชีพต่างๆ

ผลการดำเนินงาน

สามารถช่วยเหลือเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสได้
182 ราย จาก 146 ครอบครัว

มองเห็นเป้าหมายชัดเจนด้วย TZD

ปัจจุบัน

เกิดการบูรณาการข้อมูลเด็กและเยาวชน นอกกระบวนการศึกษาตามมาตรการ TZD ทำให้เห็นเป้าหมายและวางแผนการทำงานได้ชัดเจน

เกิดการทำงานกับกลไก ระดับตำบล 9 แห่ง

เกิดรูปธรรมอย่างน้อย 2 ตำบล

- 📍 ตำบลบ่อแดง อำเภอสิงหนคร
- 📍 ตำบลรัตนภูมิ อำเภอรัตนภูมิ

สงขลาขับเคลื่อนมาตรการ Thailand Zero Dropout ด้วย ‘กลไกภาคประชาสังคม’

จังหวัดสงขลา อีกหนึ่งจังหวัดที่ขับเคลื่อนโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ โดยมีภาคประชาสังคม อย่าง “สมาคมอาสาสร้างสุข” เป็นกลไกเชื่อมประสานที่สำคัญ ด้วยการนำต้นทุนเดิม คือ การมีภาคีเครือข่ายภาคประชาชนและภาคประชาสังคม รวมถึงประสบการณ์การทำงานกับเด็กและเยาวชนที่ตกหล่นอยู่นอกระบบการศึกษา และเด็กพิการมา “ต่อยอด” การทำงาน

โจทย์สร้างสุขด้านการศึกษา เพื่อเด็กและเยาวชนสงขลา

จังหวัดสงขลามีความแตกต่างของพื้นที่ชุมชนเมืองและชุมชนชนบทค่อนข้างสูง ในพื้นที่เมืองมีค่าครองชีพและค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาค่อนข้างสูง ประกอบกับมีประชากรแฝงซึ่งกระจุกตัวอยู่ในสังคมเมืองและชุมชนแออัด การทำงานปีแรก (2565) จึงมุ่งเป้าไปที่สังคมเมืองเป็นหลัก รองลงมาคือ พื้นที่ชนบท (ต่อยอดการทำงานช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา และเด็กพิการที่ดำเนินงานโดยศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 3 จังหวัดสงขลา ภายใต้โครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (Area-based Education: ABE) ในปี 2562-2564)

การขยายโจทย์ใหม่ ภายใต้การขับเคลื่อนของสมาคมอาสาสร้างสุข ยังมีเป้าหมายในการจัดตั้ง **สมัชชาการศึกษาและกลไกการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย** ด้วยการ “สานและเสริมความร่วมมือ” กับทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ อาสาสมัครและภาคเอกชน และส่งเสริมให้เกิดการศึกษาทางเลือกให้กับเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา

กลไกขับเคลื่อน 3 ระดับ

จังหวัดสงขลา มีกลไกการดำเนินงาน 3 ระดับได้แก่ 1. **กลไกเชื่อมประสาน** ที่มีสมาคมอาสาสร้างสุขเป็นหน่วยปฏิบัติการกับ 2. **กลไกให้ความช่วยเหลือ** ประกอบด้วยหน่วยงานฟังก์ชันระดับจังหวัดที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม 3. **กลไกสนับสนุนได้แก่** ครู สกร. มีบทบาทในการเป็น Case Manager: CM เพื่อค้นหาเด็กและเยาวชน

สำหรับกลไกการให้ความช่วยเหลือในกรณีของชุมชนเมืองที่ค่าครองชีพและค่าใช้จ่ายทางการศึกษาสูง และการดำรงชีวิตที่ค่อนข้างสูง รวมถึงการมีกลุ่มประชากรแฝงที่ไม่สามารถเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ในพื้นที่ได้ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษามากกว่ากลุ่มที่อยู่ในชนบท ด้วยเหตุนี้คณะทำงาน ABE จังหวัดสงขลา จึงได้กำหนดแนวทางการทำงานไว้ 4 ด้าน ได้แก่

1 การบูรณาการคณะทำงานให้ครบทุกมิติ โดยร่วมมือกับหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน รวมกว่า 30 หน่วยงาน ที่มีการดำเนินงานด้านเด็ก เยาวชน การศึกษา และครอบครัว เพื่อร่วมกันค้นหา ช่วยเหลือ ส่งต่อ และพัฒนาเด็กและสมาชิกในครอบครัว มีการประชุมพบปะกันทุกเดือน เรียกว่า “วงสานฝันเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา”

2 การจัดทำระบบฐานข้อมูล ที่ได้จากการบูรณาการค้นหาเคสที่ต้องการความช่วยเหลือจาก CM โดยในเบื้องต้นมีการผนวกรวมกับฐานข้อมูล <https://communeinfo.com> ซึ่งในอนาคตจะพัฒนาเป็นฐานข้อมูลกลางระดับจังหวัด

3 การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเด็กและเยาวชน เพื่อความคล่องตัวในการทำงาน โดยร่วมมือกับหน่วยงานในวงสานฝันฯ ขอรับบริจาคเสื้อผ้ามือสองจากหน่วยงานต่าง ๆ และประชาชนทั่วไป จัดขึ้นเดือนละ 1 ครั้ง เสื้อผ้าที่ได้จะนำมาแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 70 เปอร์เซ็นต์ จะนำไปจำหน่าย เพื่อนำเงินเข้ากองทุนด้านการศึกษา ส่วนอีก 20 เปอร์เซ็นต์จะนำไปให้หน่วยงานต่าง ๆ ใช้ประโยชน์ และที่เหลืออีก 10 เปอร์เซ็นต์ เช่น เครื่องนอน เสื้อผ้าเด็ก/ผู้ใหญ่ นำไปใช้เยี่ยมเคสต่าง ๆ

4 การส่งเสริมให้เกิดการศึกษาทางเลือก โดยจัดตั้ง “ศูนย์การเรียนรู้” เพื่อรองรับเด็กและเยาวชนที่ประสบกับปัญหาหรือมรสุมชีวิต เช่น เด็กท้องในวัยเรียนส่วนใหญ่จะหลุดออกจากระบบการศึกษา เด็กก๊าวพลาต เป็นต้น ซึ่งการกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา หรือหลักสูตรการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.เดิม) อาจไม่ตอบโจทย์การเรียนรู้ของเด็กมากนัก ศูนย์การเรียนรู้นี้จึงเป็นการรองรับและเป็นอีกหนึ่งทางเลือก

โดยในช่วงก่อนที่จะมีมาตรการ Thailand Zero Dropout จังหวัดสงขลาพยายามพัฒนาระบบฐานข้อมูลเด็กและเยาวชนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระดับจังหวัด เพื่อให้มองเห็นเด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยงหลุดออกจากระบบการศึกษาและเด็กนอกระบบการศึกษาของจังหวัดให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลและเกิดการทำงานร่วมกันบนข้อมูลเดียวกัน ผลการดำเนินงานสามารถช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสได้ 182 ราย จาก 146 ครอบครัว

กระทั่งปี 2567 เกิดการบูรณาการข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาจากการดำเนินมาตรการ Thailand Zero Dropout ทำให้เห็นเป้าหมายชัดเจน สามารถวางแผนการทำงานที่นำไปสู่การทำงานกับกลไกระดับตำบล 9 แห่ง และมีอย่างน้อย 2 ตำบล ที่เกิดตัวแบบระดับตำบล สามารถสำรวจ ค้นหา ช่วยเหลือ เด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเองได้ คือ ตำบลบ่อแดง อำเภอสทิงพระ และตำบลรัษฎา อำเภอรัษฎา

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจังหวัดสงขลาจะสามารถผลักดันให้เกิดสมัชชาการศึกษาของจังหวัดได้เมื่อต้นปี 2567 ซึ่งเป็นผลจากการขับเคลื่อนงานโครงการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ฯ ตามที่คณะทำงานตั้งเป้าหมายไว้ โดยการจัดตั้งสภาการศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนานโยบาย แผน และมาตรฐานด้านการศึกษาในจังหวัด ซึ่งทำงานควบคู่ไปกับหน่วยงานต้นสังกัดและเยาวชนสงขลาที่เป็นอีกกลไกหนึ่งของการทำงานแก้ปัญหาการศึกษาของเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา ไปพร้อมกับการสร้างความตระหนักในเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ต้องสร้างแรงกระเพื่อมให้เกิดขึ้นในพื้นที่

โดยองค์ประกอบสำคัญในสมัชชาการศึกษาจังหวัดสงขลาประกอบไปด้วย 1. คณะกรรมการอำนวยการ ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมายในการดูแลด้านการศึกษาเป็นรองประธานกรรมการ มีหน่วยงานทุกภาคส่วนเป็นกรรมการ มีศึกษาธิการจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ 2. คณะกรรมการขับเคลื่อนสมัชชาการศึกษาจังหวัดสงขลา มีนายกมล รอดคล้าย อดีตเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา) เป็นประธานกรรมการ มีผู้แทนอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นรองประธานกรรมการ มีผู้แทนจากหน่วยงานทุกภาคส่วนเป็นกรรมการ มีศึกษาธิการจังหวัด และ ผอ.กองการศึกษา อบจ.สงขลา ร่วมเป็นกรรมการและเลขานุการ มีนายกสมาคมอาสาสร้างสุข เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ และมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเป็นทีมผู้ช่วยเลขานุการ

แต่การมีอยู่ของสมัชชาการศึกษาจังหวัดสงขลาไม่มีโครงสร้างเชิงอำนาจในการสั่งการหรือดำเนินงาน เพียงแต่เป็นพื้นที่ในการปรึกษาหารือเป้าหมายในการก่อตั้งเพื่อให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน นำไปสู่การหาแนวทางการจัดการศึกษา การระดมทรัพยากร และนำไปสู่การระดมทุน ในอนาคต อย่างไรก็ตาม ถึงวันนี้มีการหารือกันบางเรื่องราว 3 ครั้ง ด้วยเพราะบทบาทหน้าที่ที่ประจำ ส่งผลให้न्द्रรวมตัวกันได้ยาก

ดังนั้นหากย้อนกลับมาดูรูปธรรมของกลไกการทำงานของจังหวัดสงขลาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ผลลัพธ์จากการดำเนินการระดับฟังก์ชันมากที่สุด นั่นคือ “วงสานฝัน” กลไกนี้ประกอบไปด้วย เขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 หน่วยงานทางด้านคุณภาพชีวิต พัฒนาลังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสงขลา (พมจ.สงขลา) บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัดสงขลา ภาครธุรกิจเอกชน ภาควิชาการ สถาบันการศึกษา ฯลฯ ราว 30 หน่วยงานที่มาร่วมกันพัฒนาและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

การจัดการความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นอกจากสร้างความร่วมมือของเครือข่ายแล้วยังเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม โดยใช้พลังขับเคลื่อนจากกลไกระดับต่าง ๆ นำไปสู่กระบวนการทำงานในการค้นหาให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ให้มีโอกาสในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ”

รองศาสตราจารย์ชุกรี หะยีสาม

คณะทำงานกำกับทิศทางโครงการส่งเสริมโอกาสทางการเรียนรู้และพัฒนาทักษะประชากรวัยแรงงาน

กสศ

สำนักพัฒนานวัตกรรมเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

เลขที่ 388 อาคารเอส. พี. ชั้น 13 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตพญาไท กรุงเทพมหานคร 10400

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม

0-2079-5475 กด 3

065 9691364

Community@EEF.or.th

ทุนส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

Facebook

แผนการทำงาน

www.eef.or.th

เรื่องเล่าจากพื้นที่